Tido J. Gašpar.

HANA

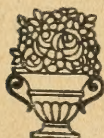
Vydal a tlačil „Tatran" nakl. spolok
v Turčianskom Sv. Martine.

MADE IN CZECHOSLOVAKIA

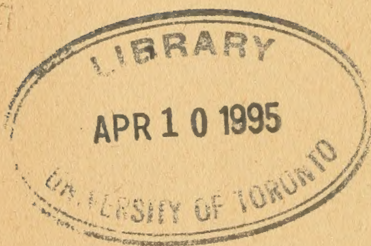
TIDO J. GAŠPAR:

HANA

A INÉ NOVELLY.

1920.
VYDAL „TATRAN", NAKL. ÚČ. SPOLOK V TURČIANSKOM SV. MARTINE.

LIBRARY
APR 1 0 1995
UNIVERSITY OF TORONTO

HANA.

Hana, tá dobro-zlá!

Nikdy som ženu tak žhavo a tak zvláštne nemiloval, ako túto Hanu. Zarývala sa mi vždy hlbšie do duše, akoby ju bola chcela opanovať na večnosť... až prepadla sa i ona v nej tak nešťastne, že zabudol som na ňu. Zabudol, hoc nesmútil som nikdy nad odumretím ľúbezných idýll tak roztúžene, ako nad rozlukou môjho srdca od Haninej lásky...

Dobro-zlá! Nezvyklé je to prídavné meno a nezvyklý bol jeho pôvod.

Raz — pamätám sa, ako malý chlapec — prekvapila moju detskú fantáziu biela metelica. Za krátku chvíľu zapadol celý kraj snehom. Súsedné deti uziabnuté a predsa natešené, náhlili sa k nevinej radovanke. Vidiac malé sánky, zatúžila i moja detská duša pripojiť sa im. Ale tu matka nežnou úzkosťou — bojac sa o moje chorľavé prsia, — zabránila mi túto radosť. I ostala na chvíľku v mojich očiach zlá. Ale potom, keď jeden zo súsedných chlapcov ochorel a zadusil ho šarlach, nastrašený nemilosrdnosťou smrti, uznal som nežné opatrenie matky za dobré a nazval som i ju dobrou...

Lenže nepokojné vibrovanie detských žíl hnalo ma zas len von. I rád by som bol šiel. Ale tu hatil ma ešte vždy platný príkaz matky. A neviem, ako — iste v rozpornom stave svojich detských dojmov — nazval som definitívne drahú moju mať, dobrozlou. Nebolo to pekne, — dnes rád verím. Ale darmo! Jej methoda, ktorú uplatňovala pri požívaní rôznych božích darov a ktorej základnou zásadou bolo: „Prestať vtedy, keď ti najlepšie chutí," zapríčinila nepretržitý odpor môjho zdravého žalúdka. — Táto methoda a iné nepočetné, hoc dobromyseľné, ale môjmu detskému oku jednak prísne veci boly príčinou toho, že toto neslušné prídavné meno nabývalo platnosti i naďalej.

A Hana, ktorá zaplnila za čas zvlášť významné miesto v mojom živote, zdedila to prídavné meno mojej matky. Z príčin — v podstate myslím — rodinných . . . Hra mysli a rozpor dojmov. Dojmov, z ktorých každý jeden má dva póly: negatívny a pozitívny. V nich väzí príčina katastrofálneho srazenia sa dvoch individui, ktoré lákajú sa navzájom a niekdy v citovej púti zablúdia na opačné póly jedného a toho istého dojmu . . .

Táto Hana vlámala sa do mojej duše. Ale nie násilne. Nežne, s umelecky vyvrcholeným spôsobom získavania sŕdc. Za čas sa mi zdalo, že lákam ju sám, ako kráľovskej lásky hosťa k zasväteniu najroztúženejších radostí a slávností života . . .

V labyrinte prvých ľúbostných dojmov vábil ma nie celkom jasný, akoby mysteriami zastretý obraz ženy. O nej som myslel, že má zaplniť

v mojom osude miesto múzy. Pochodila z Turgenevových básní v próze... Tam som tušil jej bytnosť zahalenú v niekoľkých slovách. Tam som ju poznal a hľadal chorobnou túhou. Avšak, čo podarilo sa mi i len vo fantázii z nej spatriť, bola jedine jej silhouetta... Ona ostala dlho tušenou a neviditeľnou... A predsa, taký silný bol môj záujem o ňu, že prestala ma zaujímať láska všetkých známych i neznámych viditeľných žien...

Po dlhšom čase dostala sa mi do rúk malá, umelecká dopisnica. S nápisom: „Slovenské kroje". Na nemalé prekvapenie videl som na nej verne zobrazenú moju Hanu. Tú tušenú! Predpovedanú jednou potuľnou myšlienkou tam nad knihou Turgeneva. Myslel som, že z fantastického stínu toho zvláštneho tušenia nečakane vystúpila jej krása... Vlámala sa mi do duše a nútila ma lákave hľadať najkrajšie kraje... Kraje, ktoré obyčajne nikdy nedosiahneme... ktoré ďalej sú od Lida, Riviery á azúrskejšie ako Cap Martin...

Čierne vlasy pritiahnuté červenou šatkou, v tyle sviazanou... Červeno-čierna glória! Oči zelené, ako Štrbské pleso, tajily v sebe podivný odlesk vášne, roztúženej po intensívnom opanovaní života. Pod nimi tmavý odstín mnohých, mnohých rozkošne splnených túžieb a svätých radostí... Oči, tak zriedkave presiaknuté šťastím a sľubujúce tak mnoho nádherných rozmarov. Na tvári sepiový pel, cezeň prediera sa rumeň mladej, jasavej krvi. Tento zjav dojímal ma tak krásne, že zrodila sa mi nádherná vízia o nedefinovateľnom boji, v ktorom násilnú,

smutnú sebakázeň, tak brillantne paralisuje plamenitá túha pohanskej voľnosti... Áno, symbolom tejto božskej túhy okúzľovala neodolateľne... Zabudol som i na rozmanité farby kroja a snažil som sa vystopovať rassu, ktorej ženy upomínaly by ma na tento drobný porträt, tak sladený krásou... Myšlienkami prebehol som od Moravy k Volge, i ďalej k úpätiu hôr Kaukazských. Nie je to židovská tmavosť — myslel som — ani frivolná krása cigáňska. To bude čerkeský typ, ozdobený divokokrásnou známkou ďalšieho Orientu...

Keď stretol som ju živú v slovenských Athénach, tu bol som už plný, — po prvé tým zvláštnym tušením, po druhé tým porträtom na suggerovanou láskou. Prvým bozkom, akoby som bol pritisol moje rty o kraj nádoby, preplnenej nevyčerpateľnými rozkošmi života... Zprvoti opojený vonným liehom tejto nádoby, myslel som na zriedkavú, na najnádhernejšiu sbierku drobných hriechov. Ale ďalšie posvätné chvíle našej lásky nabývaly vždy brillantnejšieho lesku — a tu videl som, že patria do sfär vyšších a majú byť lithurgiami pred oltárom Krásy!

A tu — na podiv každému — ešte, ako omámeného neprenikateľným kúzlom týchto chvíľ, prekvapila ma Hanina zvláštna idea, akoby mi na rozžhavené srdce spŕchlo niekoľko kvapák ľadovej krvi.

Stala si predomňa a riekla:

— Boh s tebou, blázne dojmov... a mnoho šťastia!

Zasmiala sa, tak zvlášť rozkošne, akoby držala ten smiech medzi drobnými zúbkami a hryzúc

ho, — po kúsku vypúšťala z rtov. A mne sa zdalo, že ma i Boh i šťastie opúšťa!

— Hana, nežartuj tak nemilosrdne!

— Je to fakt, priateľ môj... Ja sa ti idem skryť.

V nemom úžase neprišiel som k slovu. Obvijúc sa mi kolo tela, ako hybká vretenica, ktorá sladí všetkými pormi svojej bytnosti, bozkala ma na ústa a zašveholila ľúbezne:

— Odohnať Ťa musím, lebo by si nijak nešiel... Nediv sa, podivín drahý!

— Bol to predsa len prológ k liturgiam Krásy...

— Pretrhneme pokračovanie, aby sme boli čím ďalej od konca.

Zadumal som sa, — a to veľmi zúfale. Jej netušené rozhodnutie padlo mi na srdce, ako nepríjemný úder...

— Či mal by som ja Tvoje bozky postrádať? Nemožno Hana! Tak, ako Tvoje bozky zfarbia moje rty, tak zfarbí Tvoja láska moju dušu, moju bytnosť... Z bohatostí tých farieb, Tebou dodávaných, žijem...

Dívala sa len a mlčala... Ale ja som vedel, že mlčaním týmto tajne vyvoláva ďalšie moje hlasy, a to rovno zo skrine veľkých darov. Ó, ona vedela to nádherne!

— Veď vieš, že nie si mi prostou milenkou, ale impuls všetkého... Impuls, bez ktorého ja, blázon dojmov, zablúdim vo víre hry smysľov. Stanem sa potulným podivínom, ktorý groteskným skutkom potupí i snahy olympických rytmov. Hana! — si predsa vodítkom, vedúcim do duše krásy,

do duše prírody! Pomáhaš mi rozlušťovať tajomstvá a záhadnosti neznámych osudov ... Si mojou rukoväťou ... Učíš ma rozumieť tajnej mluve vecí, ktoré zastreté sú očiam laika neprenikateľnou mlčanlivosťou ... Mne mluvia svetlá, ohne i vetry, — práve tak, ako bozky, slzy a vzdychy ... všetko s Tvojou pomocou, bez toho, že by si Ty o tom vedela, Hana! ...

Zasmiala sa plnosťou svojich rtov ... ja pritisol som líce o plyšové kvety ottomány extázne roztúžený a pozrel som na ňu. Zelenkastý lesk jej očí podobal sa vodám hlbokých studieň, keď prenikne ku ním zlatý lúč.

— Nerozjímajme úvahy Amora a Psychy. Ani žiadne associacie ideí Tvojich poetických tajností. Hovorme rozumne! Veď tvoja duša nie je jednostrunná ... Viem, je na viac strún ladená ... Poét a milovník kontrastov? Jestli pod dotykom našej lásky spievala jedna struna šťastím, teraz pod žiaľom rozluky zazvučí iná, — tónom vítaným ... hádam krajšie! — Neboj sa o impuls! Tým ostanem ja, ako do toho smútku zahalená navštevovateľka Tvojich vizií ...

V poslednej vete poznal som hlas mojej múzy. Úprimný. — Ale zato urputne zdráhal som sa uznať jeho dobra.

— Silné sú moje vášne! Nesnesiem nateraz Tvoj odchod ... Absurdum, Hana!

Víťaznou zeleňou zažiarily jej oči. Plné výrazom povedomej nadvlády, ktorá čaká uplatniť sa v príhodnej chvíli.

— A zato idem teraz a nie potom, keď by si to zniesol... Teraz, keď s odchodom mojim naplním Ti srdce až po okraj búrlivou túhou, — ona dodá Ti farieb, z ktorých žiješ tak krásne... I impuls...

— Hana, ale Ty berieš moju dušu so sebou!

— Nemení! Budem na ňu vlívať bozkami rozpomienok. Učiť Ťa methode, dľa ktorej v samote necítime sa byť nikdy samotnými. Nedefinovateľným spôsobom bolestných radostí udržať harmoniu, na ktorú nadviažeme pokračovanie tých liturgií Krásy... Z novu tak posvätne!... Ach, načo o tom ďalej hovoriť? S Bohom!...

Odišla! Odišla tak krásne, víťazne, ako odchodia záletnice veľkého rázu, ktorých srdcia neocítia nikdy bolestí láskou zapríčinených. V poslednej chvíli podarilo sa mi zachytiť jej pohľad. — Pohľad obťažený nepomysliteľne veľkou radosťou víťazných sŕdc.

I ostal som sám. Vo víchre prvého žiaľu nazval som ju krutou, — zlou. Svet mojich prvých rozpomienok podobal sa stínnym, mrtvým krásam hrobitova. V nich mŕtvely chvíle na faktičnosť upomínajúce, ako divné chvenie tmavých ruží... Ale nezomrely. Za šesť dní a nocí svitlo z chorobného žiaľu nádherné prebudenie. Jemnými dotykmi priviedlo ma k sviežemu ponímaniu... Tu uzrel som v jej rozhodnutí skvelé víťazstvo veľkého ženského talentu. Víťazstvo, že bola v stave seba i mňa, tak nebezpečného blázna lásky cez celý vír protestov mysle, prinútiť k akceptovaniu nemilosr-

denstva. Nemilosrdenstva, ktoré znamenalo uzdravenie lásky. I opravil som prvé pomenovanie a nazval som ju dobro-zlou.

Keď potom putoval som v cudzine so sladenou rezignáciou a s Haninou dušou, lepšie rečeno, ako by s novým citovým svetom, ktorého dušou bola Hana, — začala mi zvláštne imponovať. Takto nabýva láska nesmrteľnosti, — myslel som. Rozlúčením vo vhodnom čase vyhnúť príkrosti, presýtenosti, ktorá znamená v láske bacil smrti . . . Naša rozluka bola zdarnou operáciou. Ňou — vyhnúc odpornej chorobe zunovania, zakotvili sme pred prístavom ríše nových žiadostí, z ktorých najpôvabnejšou ostali sme si sami navzájom.

Ona chodila so mnou ako živá, ukazujúc sa mi medzi ženami rozmanitých krás a tešila sa, že bol som dosť silným vzdorovať magnetizmu ich flirtov... A keď som pri arranžovaní nádherných rozmarov zo života, dekoratívne i pritiahol k sebe ženy: — Hana ostala mi v duši ako na stráži . . .

Niedky ztratila sa mi na dlhší čas, ale keď za malebných podzimných dní hľadal som illuzie, žarty a Boh vie čo inšie, na výletných miestach veľkej metropoly, tu prišla a dominovala mi v hlave pri kormidle myšlienok a v srdci pri prameni citov . . . Obyčajne v rozihranej vôli nesadal som si k stolu ako ostatní smrteľní, ale na vrch stola medzi buteľky a kytice. Okolo mňa čulá omladina obojeho pohlavia. Choval som sa dosť extrémne a menoval som to podtatranskou byzarnosťou. Pevec Tóni, ktorý ešte za lepších čias bol favo-

ritom VII. Edvarda a v Marianskych Lázniach pri intímnych zábavách kráľovského rytmu, svojim výborným tenorom prispieval k okrášleniu chvíľ toho legendárneho granda, — stal sa náhodou, už ako veterán, mojim komorným spevákom. Ako náhle zazrel, že sadol som si na vrch stola, sišiel s podiumu, — s ktorého zabával celé publikum — a prisadnúc si ko mne, piano zanôtil svojim ešte vždy výborným hlasom:

Keď vidím dve krásne oči
Závratom sa mi hlava točí . . .

Keď už dojatý rozmarnou krásou melódie, o ktorej som vedel, že bude podnetom pozdejšej divokosti, v duchu hotový som bol objať známeho mi pôvodcu tej piesne a za ním i niektorú, zvlášť šarmantnú veľkomeštianku, — tu zjavila sa moja Hana v jej slovenskom kroji s rozkošníckym úsmevom a s odrazom žhavej vrelosti jej šťastím presiaknutých očú, opanovala situáciu . . . Akoby bola zašveholila v daktorom tajnom záhybe môjho srdca: „Nejest krajších očí, ako moje oči!“ — A ja som jej veril . . .

Za žhavejších nocí — už v druhej metropole — na pokon všetkých shonov, rád som chodil do Feminy. Tu pri ohnivo sa chvejúcej hudbe, akoby samou slasťou unavený, položil som hlavu čelom na ébenový stolik. Do stínu štihlých, zelenkastých fliaš. Zdalo sa mi, že jagá sa na nich miestami mozaikový odlesk lumpáckej slávy Bachusa. Ich vyprázdnený obsah vzbudil všetky vybledlé postavy, chvíle, sny v rámci bájovite nádhernej vizie, zmrtvých-

vstania . . . Tu pri fantastickej árii už čisto môjho sveta, tichunko na prstoch, ľahko nadhnutá, bez akéhokoľvek nádychu výčitky zjavila sa Hana. Z rámca vizie graciozne priletela ko mne a obvijúc mi hlavu bielymi ramenami, bozkala ma na srdce. A ja som vedel, že bozkom týmto predĺžila zas lehotu našej lásky. — Žiješ krásne i smútiš krásne, len pomaly s telom, a neotráv dušu — zašeptala dobrosrdečne a zmizla . . .

Pri vzornom požívaní zábav, obletovala ma, ako roztratená v hudobných vlnách veľkých koncertov... A tak sprevádzala ma všade, kde blúdila moja duša v bolestných radostiach. Keď začal som analyzovať svoju vnútornú reformáciu, prišiel som znovu k náhľadu, že je žena veľkého talentu. S tým nádherným vandrovaním pribývalo lásky v mojom srdci. — Láska tá, jej stupňovaním blížila sa k tým nádherným chvíľam, v ktorých obaja sídeme sa pravdive k zasväteniu faktu, že ostala nedotknuteľnou v lomoze ničiaceho času . . . Čo sa nám zunuje, tomu instinktne radi odvykáme. A hľa jej methoda skrotila práve tento instinkt svojimi pravidlami, ktoré uznal som za reformné v kultivovaní lásky.

Ale márne . . . Vzdor tomu všetkému život iné chcel. Poslal mi snúbenicu inú . . . Belasookú sňaženku zpod Tatier. Nevinné, drahé srdce. A sosobášil ma s ňou . . . So samaritánkou, ktorej neodslúžil som sa nikdy . . . Lebo veď čo chvíľa musel som nahliadnuť, že nič nemá sily meniť na sviatočnom pomere môjho a Haninho srdca, že

všetko iné patrí k zemským veciam, na ktorých spočíva kliatba pominutia... Len ona, ako by privilegovaná milosťou božou a ozdobená svätými právami, žiarila zo sfär vyšších.

* * *

Bolo to prvého Sylvestra po prevrate. V dosť pokročilej hodine strhli ma so sebou posledni mohykáni zlatej mládeže — dľa ich vábenia — k nezvykle pompösnej oslave tohoto dňa... Mohykáni dlhou dobou vojny na tele i na duši trocha obšúchaní. Náladove degenerovaní. Ich spoločnosť vplývala i na mňa depressívne... Ale ovzdušie tanečnej dvorany bolo plné mladou a žhavou náladou, akoby ju prajne roztriasali neviditeľní darcovia rozkoší. Dlhý čas obmedzená vôľa omladiny, — teraz opojená kúzlom skvelého národného víťazstva, prejavovala sa sviežim a rezkým tempom k zažitiu krás, — jedine mladosťou poskytovaných. Bálové úbory a malebnosť krojov, radosťou rozžaté oči dievčat, vôňa, smiech, tajný rytmus tanca i jemné vlnenie hudby, to všetko tak dojemne prekvapilo moje oči, — obyčajne všetko okrášľujúce — ako stelesnená nádherná radosť, ktorá nebadateľne vznikla v tom malebnom millieu, a mení formu v rôznych výlevoch jemne ladenej vôle...

Mohykáni, elektrisovaní týmito radosťami, odskočili k tancu. A ja sám, svesil som hlavu nad pohár a čakal, kým žhavejšie dotyky neviditeľných prstov tiež týchto radostí, nevzbudia i vo mne daktorú dávnu áriu zabudnutého šťastia... A tu razom

prešuchla mi mäkkunká rúčka po vlasoch. Mnoho, mnoho farieb. Medzi nimi smeje sa Hanina tvár. Živá stojí predomnou tak krásne, akoby sa tá celá bezforemná, práve pozorovaná radosť premenila v jej formu.

— Hana!

Z krásneho sna pojala ma do sna krajšieho. Ako najvítanejšie šťastie zo všetkých iných, obvila sa mi kolo tela i okola srdca. Galantný cigáň, ako na rozkaz zatiahol Granitstädtenov valcer: Poď, kráľovná chce tančiť... A ona viedla ma do víru tanca... Ako túli sa jara dych ku kvetu krovia, pomáhajúc jeho rozvitiu, tak chvejne a spanile pritúliac sa ku mne v rytmoch valcerových, krútili sme sa voľákemu krásnemu prekvapeniu v ústrety... Hádam k úplnému rozvitiu našich sŕdc... Jej vonný vlas pošteklil ma po ústach. Jemným kolovaním stupňovala žhavosť. Akoby sa nám okolo tiel obvíjala zlatá niť a spájala nás vždy užšie a užšie... na veky, nerozlučiteľne...

Ľahunko zachytenú na moje-rameno, viedol som ju z tanečnej dvorany. Von ku môjmu stolu. Zo štíhlej butelky naplnil som jej pohár vonným vínom.

— Vieš, že veril som už v nekonečnosť toho tanca, — oslovil som ju akoby náladove celý vysvätený tou panenskou radosťou celého prekvapenia. — Krútiť sa budeme, myslel som, až rozplynú sa naše telá vo voľáke záhadné, tajné „nič“.

Zasmiala sa tak resignovane, akoby stupňovaním jej prítomného šťastia nebola poznala inšie, ako ozaj rozplynúť sa v to tajomné „nič“.

— Hana, vítam Ťa a spoločne i voľáku veľkú, oživotvorenú radosť.

— Nikdy mi „Damenwahl“ takým vítaným a prajným nebol, ako práve tento, — zašveholila šťastím dojatá. Jej krásou sladená tvár horela rudým plameňom, ktorý prerazil už celkom ten zvláštny sepiový pel ... Ako jej rudá šatka, zpod ktorej vystávajúci okraj ébenových vlasov zdal sa mi byť tenkým, čiernym vencom. A tie oči! Šťastím presiaknuté! ... Len pod nimi tmavé podkovy, ako smútočná stopa násilne udusených túžieb. Oh krásna ozdoba to!

— Ja priniesla som Ti Tvoju dušu nazpät, — hovorila jasave, bez ohľadu na to, čo deje sa okolo nás. — Veď všetko to stalo sa nám razom triviálnym.

— Oh, to je rozkošné! Tá moja duša ... Vždy mal som pocit, že piješ z nej a ja cítim žhavosť Tvojich rtov. Niekdy som tiež myslel, že ju mrvíš a roztriasaš pod vlastné nohy, vzdiaľujúc sa pritom odo mňa bez grácie ..., na veky ... A predsa! Tu si ... Hana! ... Ty! — ja videl som ženy s módnymi klobúkami, letnými, jarnými, s čiapkami rôznych cenných druhov ... Ženy v závojoch i diadémoch — ale obdivujúc ich skvosty, akoby si sa Ty sama bola ozvala vo mne: „Nie sú také krásne, ako môj národný čepiec.“ — A ja som prisvedčil ... Ozaj, víťazné farby!

Jej oči žiarily láskavou vďakou.

— I ostal si mojim? Vidíš! Teraz môžeme pokračovať v liturgiách krásy až do konca!

V slovách týchto chvelo sa víťazstvo toho spôsobu milovania, ktorým myslela si ma zaistiť na veky. Vrele stisla mi ruku a zašeptala:

— Však si mojim, Platon, mojim!

Tak shorkla mi nálada, sťa by sa bola v nej rozpustila dajaká záhadná škrupinka blenu. Zato však odpovedal som dosť presvedčive a isto:

— Áno, hoc spáchal som i formálnu chybu tým, že som sa oženil. Ale všetko to, čo snažila si sa tak krásnym spôsobom nesmrteľným urobiť, není potupené.

Pozrel som na ňu a čakal radostné schválenie mojich slov. Ale tu sklamala ma tak, že cítil som na srdci hrozný dotyk voľákeho osudného nešťastia.

— Ty si sa oženil? — zdesila sa a zbledla, ako Diana Turgeneva pri uzretí kríža.

— Vravím, formálna chyba. Netýka sa vecí tak svätých, akou má byť alfa-omega našej lásky...

Ale ona bledla, a to rýchle. Ja mal som pocit, že katastrofálne srazenie sa dvoch opačných pólov jedného dojmu blíži sa rýchlym tempom.

— Velezrada! — zastonala bolestne. — Oh, ako si potupil všetko!

— Ale, Hana, uváž, pre Boha — hovoril som celý zdesený. — Ty predsa nie si oklamaná. Bola si a máš ostať impulsom všetkého. Tak zvlášť nádherný bol spôsob nášho milovania, či nie právom predpokladám, že budeme dosť silní ponímať ho ešte vznešenejšie a tým nadobudne naša láska ozajstnej kvality a stane sa absolútnou. Ak záleží nám na tom, vedieť dôjsť k tejto absolútnej láske

a kráse, musíme vystihnúť príkazy, plynúce z prameňa božského!

— Velezrada — šeptala a bledla ďalej... Oči jej svietily, ako by sa bola rozliala v nich voľáka skvúca tekutina a ja začal som sa úzkostlive báť. Báť, že stojím bezprostredne pred stroskotaním jej talentu a lásky...

— Nezmienila si sa mi nikdy o tom, že chceš byť mojou ženou alebo ženou iného. Naopak! Tak pohanského rázu bola Tvoja celá inštinktná túha, že nemohlo byť ani reči o jej vriadení do formy akéhokoľvek, vopred určeného programmu...

Neodpovedala. Chvejúcou rukou siahla po mojej ruke a chcela vstať. Stisol som ju a zdržal.

— Hana, ostaň a počuj!

Prehriaty už láskou horúcou, začal som brániť ohrožené, sväté radosti.

— Počuj, svätý diktát Tvojich povinností a rozhoduj! Hana, potrebujem Ťa... Viac dnes, ako predtým... Pochop... nič len tvoju dušu!

Cítil som, ako vstupuje do mňa sväté nadchnutie a voľáke nepredstaviteľné krásne kúzlo oddeľuje ma od všetkého hmotného... A žhavými rečmi chcel som zavinúť i ju do tohoto kúzla. V srdci prerývalo sa mi na stá krásnych citov. Chvel som sa a posvätne dumal. — Áno, potrebujem ju, lebo veď mi známo, očiam mojim ona dala všade prenikajúceho lesku... K viditeľným i neviditeľným fázam života: dramatickým, rozmarným i blahoslaveným. Pri krádeži nebadateľných rytmov, ktoré prezrádzajú tajomstvá, pomáhala mi porozumieť

harmonii, ktorá neviditeľne sosnúva zdanlivé kontrasty osudov ... Je mojím kúzlom, ktoré pripne ma k životu, keď neprajná chvíľa dá mi cítiť, že snaha sblíženia sa k božstvu, je márny let ... Privedie ma k najzávratnejším, k najsvätejším rozkošiam práve vtedy, keď pocítim, že žiť je opravdovou mukou, keď zúfale nazrem do prázdnosti srdca božskej priazne ...

Tu stisol som jej ruku. Nemá stála pri mne. Ale že práve bol som nadchnutý poeziou, porozumel som tajnej mluve jej očú. Tie žalovaly sa, že všetko to, o čom vravím, zapredal som sám. A to opustením toho nomádneho smeru, ktorým sme mali dôjsť k všetkým zasľúbeným radostiam ... Oh, taká krutá výčitka! Sopäl som pred ňou ruky a prosil:

— Z rôznych zlomkov staviam pyramídu dobra. Sfingu tajnosti ... I satyrickú sochu, ako symbol peklom podnecovaných námah na zemi ... Tu potrebujem Tvojich rúk, Tvojej duše, k dynamisovaniu mojich výbušných síl a snov ... Oh, Hana, nádherná, prečo hľadíš práve na bod, ktorý je mŕtvy, na bod, ktorý označila kliatba svojským rázom, na bod, ktorý zabraňuje nám použiť práv božskej voľnosti ...

— Velezrada — zašeptala ešte raz, už celá vyblednutá. — Ja konzervovala som svoje túhy, svoju krv, svoj oheň i krásu pre teba. Nielen dušu. Ja chcela som byť celá tvojou ... Tvojou ženou. Veď si predsa musel vidieť, že som žena celá ... S Bohom ...

Veľmi boľave pálily ma jej slová, ako blízky pla-

meň. Ale ten plameň, tak sa mi zdalo, ako by roztápal vo mne jednu fixnú mienku . . .

Ona, akoby opúšťaná tým závratom, vzniklým po duševnej rane, pokojne pozrela na mňa. Ten žiaľny hnev zmizol jej s tvári a z očú žiarila jej šľachetná sústrasť, ňou, akoby šťastím opustenému núkala voľáku krásnu a cennú náhradu.

— Ty pomýlil si smer — povedala tak mäkkunko, krásne, akoby mi srdce chytila a viedla ho ku šťastiu novému. Kto vstrčil svoju šiju pri boku iného dobrovoľne do jarma života, tomu neslobodno túžiť nad oblaky . . . Len isť mužne ďalej v jednej brázde.

A ja nevládal som odporovať. Jej slová vryly sa mi do srdca, ako voľáke sväté prikázanie nekonečného zákona.

— A nedaj sa mýliť oslepujúcim klamom poezie. Dovŕšenie pyramídy dobra čaká na Teba inde . . . S Bohom . . .

Vykríkol som:

— Hana, ostaň!

Nič.

— Hana, veď . . .

Nič. Neznámy poručík poklonil sa pred ňou a pojal ju do tanca. Odišla. A pred mojimi očami stroskotala sa naša — taká nádherná láska . . . Ja podkopal som ju sám . . . Ja pomýlil som smer . . .

Na túto poznámku, ktorou zriekol som sa všetkých práv osobného šťastia, vyprázdnil som pohár vína a dodal voľákym radostným vzdychom:

— Doma čaká ma jedna krásna smutná žena. Ja obvil som jej dušu smútočným flórom . . . Pôjdem

jej ho sosnať . . . Vlastnou dušou . . . Tú položím, ako dovršujúcu čiastku na pyramídu dobra mňou stavanú.

Vstal som. Hana sedela v čulej spoločnosti. V okrúži smiechu a dobrej vôle. Voľakto ju ospevoval: Až bude dennice, pôjdeme k Hanice . . . Tu pozrel som ešte raz na ňu. Sedela smutná a bledá, ako mramorová socha nad mohyľou svojho vlatsného šťastia . . .

— Hana, Ty dobrá . . .

KONIEC GRANDA.

Ticho sedel veľký pán. Hlboko uviaznutý v mäkkom foteli. Jeho hrdá a vážna hlava odpočívala na jemnom plyši, zelenom ako svieža tráva. — Na operadle držal pokojne mäsité ruky a len niekedy pod nervóznym, vnútorným strhnutím stisol nimi hodvabné strapce a počal ich drviť... Ako keby bol chcel do nich voviesť ten odporný bôľ, ktorý rozrýval mu útroby a stískal žily, v ktorých prúdil ešte oheň života.

Veľký pán bol chorý... Choroba tá bola mu prvou odpornou návštevou, upomínajúcou na sklon žitia... Na koniec, na tmu... A on zbytkami síl odháňal od seba príšerné tiene tejto upomienky.

Oči — ešte živým ohňom skvúce — uprel na jeden bod... na jeden obraz. — Na ňom menia sa lákavé farby krásnej epizody... Tie farby odvedú úzkosť v neznáme hlbiny. Dôstojne hrdý a vážny výraz jeho tvári zmení v jemne cítenú istotu a nežnosť. — Tá tvár — ona tají v sebe moc záhadnosti. Kus prežitého šťastia a kus chýliacej sa tragédie. Jeho hrdosť, vyrážaná povedomím veľkej hodnosti i prirodzená odvaha, ktorá čaká chladne

na vražobnú chvíľu, dávajú prevahy tomu preživšiemu šťastiu, takému veľkému i v rozpomienkach... Ani bledej stopy! Život a krv udrú mu ešte do bujných, hrubých líc. V očiach oheň hrdinu, ktorý neochvejne díva sa za chvíľu na nešťastnú kosu nešťastnej kostry, ktorá mu mimovoľne blysla v mysli. On verí, že ju premôže. A viery tejto načrel priamo z naúk svojej minulosti. Boj so životom nebol mu nikdy inším, ako krásnym športom. Velil a prikročil smrtonosne na krk nejednej protivnosti... Žil krásne... Žil tak, ako chcel... A to bolo skvelé víťazstvo... Najväčšie víťazstvo nad najnemilosrdnejším nepriateľom: nad životom! Teraz nepochyboval vo svojej virtuóznosti... I toto bude atack a on vyseká sa z neho bez ztratenia síl a ďalších krásnych túžob... A tak impozantne hrdá bola jeho hlava. I na vlasoch, kde-tu už striebristých lislo sa mu niečo, ako záhadný smiech... Smiech pohrával mu na vlasoch, v očiach hlbokých a veľkých, na červenej tvári a na hrubých, smyselných rtoch... Na celej, leskom zlatých pásov a gombíkov okrášlenej postave...

Nemyslel na blížiace sa zakončenie, myslel na preživšie šťastie a jeho pozostatky. Na jeho opojnú slasť, grandioznosť a krásu... On bol umelec vo formovaní životných fáz... On vedel všetko... Vyhnúť i hrúze hroziacich chvíľ.

A tak, oko jeho jasné, ktoré slza žiaľu a stíny trudu nezamračily ešte nikdy, pozrelo sviežou radosťou na obraz krásnej ženy a videlo na ňom večne prekvapujúcu krásu nesmrteľných chvíľ. Veľké

hody lásky, ktorých vydobytie patrilo medzi jeho najväčšie triumfy. Žhavé slávnosti vášne s ich dekoratívnou krásou. Pôvabná je, ako pred rokmi. Ona nehasne, ona nevädne! Oko jeho spojené s dušou, čarí z nej mystickú viziu každodenného zmrtvýchvstania . . . a zopakúva sa i reálne . . . Oh láska, ty vonný lieh života!

Jeho tvár sa teši . . .

Tam visí šabľa so zlatou rukoväťou. Rozpomienka na 18. rok. Akademia della marina . . . Jasavá nôta detských radostí . . . Priechodný čas citov. Kvarnero . . . More . . . Oceán . . . Každá fáza má svoju krásnu povesť . . . On pozre si rýchlo na rameno. Zlaté pásy znamenajú veľkú hodnosť. Zlaté kadere epoulett sa chvejú. Na zlatých gombíkoch lesk nádhery. Ten 18. rok a tieto široké pásy! Medzi nimi dlhočizná reťaz magických ohnív. Rozpaľujú sa do žhava a rozmlúvajú tajnou mluvou o veľkých radostiach a jasavom šťastí . . . Zlato, bohatstvo: veliteľ života!

Na písacom stole stojí mramorové ženské poprsie. Ozaj pôvabná forma ženských pŕs. Jeho oko čarí zas i na ne oživlú krásu. Akoby sa zvlnil ten mramor . . . Ten účes kamenných vlasov, to bohaté kúzlo iskrí lesk z minulosti a budí v duši podivne dráždivý, tisíci hlasmi zvučiaci svet . . . Složený z chvíľ purpurových, tajne fosforoskujúcich. Rosených šťastím a krvou, obetovanou pri hostinách lásky . . . Ich kúzlo ani vek, ani utrpenie nikdy nezatieni . . . Dobrodružstvá, splenditné kratochvíle: nežné elektrizovanie života!

Tu jedna kazetta, zlatorezové dielo. Tam miska na popol a iné drobnosti. Každý predmet má svoju historku, ktorá ožíva pod dotykom jeho oka. Ožíva a tajný šepot splýva v jednu symfoniu, zvelebujúcu sbierku tak rozmanitých krás ... Bohatstvo rozpomienok: zlatistá farba života!

Zlaté medaille. Odmena jeho chrabrosti. Na ňu postavil svoje šťastie ... Povstanie boxerov. Chladnokrvný, hrdinský boj na múroch Tien-Tšina. Zástupcovia armádnych oddielov západných veľmocí stisli mu pravicu, pochváliac jeho bohatiersky výstup. V stolovej sieni lode „Leopard" radostná oslava. Hrdý pohľad na čínske brehy a na špinavý Tien-Tšin. Na tie múry, kde zmenila sa v skutky hrdinské jeho zápasistá chrabrosť. Potom ďalej ... Boykot ostrova Kreta. Zas hrdinské skutky. Zas veľmoci a on znovu uznaný hrdina ... Kariera skvele započatá, skvele ďalej tečúca ... Odvážlivé srdce v krížových ohňoch, hrdinský boj, nebezpečenstvo, vzletný, rázny krok slepé šťastie ožívajú a tiahnu mu pred očima impozantne kombinované obrazy ľudskej sily ... Hrdinstvo: zbraň života!

Naproti nemu visí veľký obraz. Na ňom v konvoi defeliruje celé loďstvo. Dreagnoughthy, križiaky, torpedové člny tiahnu popred jeho biely, veliteľský yach, ako šedí vtáci okolo kráľovskej hrdej labute. A to krásne opálové more! Jeho nežná kolíska! Široko nadúva plachty malých člnov a kaderí hladinu, ktorá sa blyští, sťa by boly v kaderách vín porostriasané drobné brillianty ... A on je tu prvým mocnárom! Z veľkých kaliberov hučí salva na jeho

počesť... Tak silne, až sa nebo trasie. Ponad morom neďaleko, ďaleko hučí echo slávy a hrmot vĺn prispieva pokorne, ako pozdrav mora. Z výšky prší zlatý dážď lúčov južného slnka... Sláva: nesmrteľnosť života!

Dookola na stene veľkej siene v zlatých rámoch visia portráty predkov, najvyšších hodnostárov loďstva, ktorých miesto teraz nastúpil on. Posledný z nich mu je ešte tak dobre v pamäti. — Za jeho obrazom prázdne miesto. — Tam zavesia jeho porträt, až odbije chvíľa súdby a zakončí dielo životné... Striasol sa...

Brr!... Ošklivá myšlienka. Zablúdila priďaleko, kde už mátoží vizia pominutia... Preč s ňou! Veci krásne a krotké sú liečidlom chorej nálady. A nálada je všetko... Chytro odvrátil zrak od desivého predmetu a obrátil sa k veciam krásnych rozpomienok. Razom osively všetky, len obraz ženy skvel sa lákavou krásou. Neodolateľne priťahoval jeho oči. Dráždil ho, naplňoval silou, životom, túhou... Kým díval sa naň a hľadal znaky ešte neodkrytej krásy, cítil, že so skypenou krvou svojho srdca blíži sa k akýmsi nepredstaviteľne krásnym rozkošiam...

— Ona, ona — pretrhol ticho šeptavým hlasom. Ona dala najviac, a dá ešte moc! A srdce tĺklo v ňom: „K nej, k nej! Najväčšia radosť je ženská radosť! Ona dá ešte z nej... Šťastlive zabudnem na sklonku..."

Vstal. Dôstojne kráčal veľký pán cez iné izby. V tmavej spálni zastal. Sadol do fotele ešte mäkkšej

a zazvonil. Kým prišiel chlapec s modrým golierom, díval sa na obraz väčší, ale ten istý. Potom pozrel otcovsky na chlapca a rozkázal:

— Hertu Lénárdovu ... — Hlas jeho bol nežný. Vedel, že nesmie prísť. Doktor ten babrák a nepriateľ jeho radostí, odlúčil ho od nej. S frázou, že bráni mu život, prekážal mu akékoľvek rozdráždenie krvi ... A jemu bolo trúchlo a horko. Údy tlačila mu sadlá krv. Tak odporný bol mu ten pocit, že znamenal preňho celé utrpenie. A tu chcel mať rýchlu zmenu. Vzbúrenie, napínajúcu chvíľu, ktorá vedie k novým senzáciam rozkoší. Chcel zabudnúť na smrť a jej mátoženie, — a to v náručí ženy, kde opája ambra vonná ...

Chlapec sa okúňal. V jeho hlave zápasila nežná prosba pána s prísnym príkazom lekára. Díval sa na lekársky aparát, na veľkú elektrickú lampu, pod ktorou hodiny ležiaval jeho pán. V lúčoch mizerného stroja, ktoré hrialy mu vychladlé srdce ... Jeho boľavému srdcu dodávaly falošného tepla ... Náhradu za žhavosť, strávenú prácou a rozmarmi.

Oboch zraky padly na ten istý predmet. A obom bol jednak protivný. Veľkého pána zaplavil na chvíľku hanebný pocit ... On, ktorému tak skvele svietilo južné slnko nad hladinou Adrie a zo žhavosti jeho srdca rástly tie najzriedkavejšie plody ľudského šťastia ... On teraz tak biedny? Či možno ho, ako nejakého kojenca tak razom odstaviť od prsníka lásky. Z neho ssával rozkošné kvapky! Tie boly najzdarnejšími injekciami pri nahradení schra-

dnutých síl! . . . Stisol rtami, prejavil hnev a rozkázal teraz už veliteľsky:

— Hertu Lénárdovu, hneď! . . .

Chlapec odišiel a on uspokojený nad svojím energickým rozhodnutím čakal . . . V pošmúrnom úzadí tichej spálne začal sa iskriť temný vzduch. A z tej iskrivej nádhery vylučovaly sa scény dávno odľúbaných bozkov, shonov a zábav. Za niekoľko chvíľ prežil znovu ich grandioznu slasť, počul rozkošné vzdychy všetkých žien, ktoré prispely svojimi darmi k okrášleniu jeho života. V graciósnom tanci zjavily sa pred ním. Tajuplný šum ich rozviatych závojov zazvučal ako jasavá ária rozkošnej nemohry, ktorej variacie prenikly mu k srdcu a rozohrialy ho na najvyšší stupeň . . .

— Mizerný stroj, to ty nemôžeš — zašeptal a pozrel naň tak zlobno, že ho temer zrazil svojím zrakom.

V tom prišla ona. A on zabudol na všetko. Na stroj, na srdce, na smrť . . . Bola v čiernom. Krásna a štíhlá. Priame nato stvorená, stať sa záletnicou virtuóznou. Pery, ako krvavý kvietok a hruď vlnistá. Na nej jagá sa čierny hodváb toaletty . . .

— Admirálu, to je prekvapujúce. Triumf Vašej nezlomnej vôle . . . Ste ozaj lepšie?

Sadla si blízko k nemu. Nežným pohybom, plným oddanosti. Potom vážne pozrela mu do tváre, majstrovský napodobniac úzkosť verného srdca.

— Nechajme tieto drobnosti pre slabších — odpovedal. — Ja viem, že môjmu srdcu nechýba nič, len vy . . . A blázni práve vás chcú mi nahradiť iným liekom . . .

Stal a objal ju. Tak náružive, že zachrchľal mu v hrdle zahatený dych.

— Priateľu, dbajme o to, aby vám nebolo horšie... Chcete? Vždy poslúchli ste tak gavaliersky. Sadnite si. Rozlúštime niektoré záhadnosti a budeme sa tešiť pri tom, ako malé deti. Alebo vám poviem rozprávku o tých drobulinkých chvíľach, ktoré držia v sebe krásu a vyprúdia ju, keď klepneme na ne.

— Krásna chvíľa ste vy, sama i záhadnosť, verte Herta... Neslepte mi oči i vy...

On pritiahol ju k sebe. Dravou vášňou. I ženy dobýjal, slepo, veľkou výbojnosťou. Chcúc mať vždy obeť a krv... Krátky boj. Tvár zahorela mu satanskou červenou. Z očú sálal mu čudný svit. Žena bojovala výborne... A za nimi zabelela sa kostra smrti. Z podivného chrchľania vyrážal sa posmešný vysk. Smiech smrti! Smrť triumfovala v jeho vášnivom dychčaní a tisla svoje kostnaté dlhé prsty do srdca, skypeného vášňou... Akoby bola hľadala tú chvíľu, keď oslabne jeho tvrdá bytnosť a bude ľahšie premôcť ho... A táto ľúbezná chvíľa bola práve tá najslabšia... Razom cítil, že mu voľačo boľave preniklo ku srdcu. Kŕčovite stisol ženu a klesol. Cez izbu preletel čarovný zvuk, akoby trasľavý tón roztrhnutej struny. Kdesi v tmavom kúte praskol akýsi predmet. A v ňom odbidlo srdce, udusené ohňom v láskach horúcich...

Žena zdesená vykríkla. Darmo. On klesol z mäkkej ottomany na zem, ako predmet bez života. A po izbách mrtvely predmety krásnych rozpomienok, aby neožily nikdy viac pod dotykmi živých očú.

Tajnosť ich oživotvorenia ztratila sa spolu s jeho duchom. Zastrely ich desivé tiene cmiterov, medzi ktorými nad skrčenou mŕtvolou stála bledá žena, tak podivne smutná, akoby bol i na nej zmŕtvel význam ďalšieho žitia . . .

DAR.

Zadívala sa tak zádumčive svojimi panensky čistými očami, ani do nejakých nedohliadnych diaľok života. Mlaďunký mornár nesený kolembavými vlnami a akousi pobožnou spomienkou na kontingent s paluby osudu, skúma takto horizont.

Potom sklonila hlavu, akoby nad melancholické jazero, kde zrkadlia sa rudo horiace túhy jej duše...

— Radosť hľadáš? — Nahol som sa nežne nad ňu a bozkal ju na líce.

— Bože, čo robíte? Blázon!...“ Tvár vzbĺkla jej detsky krotkým hnevom, ale slová jej zneły ani vrelá vďaka za nemalý dar...

— Áno, blázon, ale milý. — Márnotratník svojich darov. Taký, čo kľaká zavše k nohám princezien a položiac hlavu do odstínu ich zlatoplavého vlasu, teší duše, podobajúce sa zaroseným súmrakom. Všetko nejakým ticho-nemým kúzelníctvom blázna. A oči útlych princezien zahrňujú ho bozkmi, ktoré nemôžu dať ústa.

— Bol raz akýsi človek — povedal som jej famózne. — Kolovaly o ňom rozličné zvesti... Dobrí pomenovali ho dieťaťom, zlí označili ho

menom blázna. A on sám veril obom a ovládal život.

Potom nazrúc jej hlbšie do belasých očú, presvedčivo som dodal:

— A mnohým vštepil do srdca uspokojivú domnienku, že deti a blázni rozveseľujú nám život takou nežistnou márnotratnosťou a takými panenskými prostriedky, ako nikto iný.

Ozvala sa už s tvárou trocha rozveselenou:

— A vy cítite sa byť v úlohe takého blázna a...

— Možno, že vás vidím v úlohe decka — pretrhol som ju. — Lebo vy ozaj panenskými prostriedky rozveselíte život tomu, komu chcete.

Sedela v pohovke, ako vážne decko s mnohými darmi v lone. Dodal som ticho:

— Pekným slovom alebo mihnutím oka...

Mlčala. A ja vedel som, že s bozkom mojím vľúbal som jej do myšlienok novú a krásnu dumu o živote. Dar, ktorý ostane večne cenným a večne lesklým. Ohnivý dar, ktorý i v šum soschnutých jasenných kvetov zahorí purpurom vonnej ruže...

— Rád by som vám o tom hovoril, ale už musím ísť. I vy čakáte iných.

Uprela na mňa oči, ako keby ma chcela ich magnetickými lúčami pripútať k sebe.

— Dajte mi randez-vous! — riekol som odvážlive s obyčajou blázna.

A týmto slovom prekvapil som ju tak, ako tým bozkom. A už ani neapprehendovala. Hlasom milozvučným ďakovala za radostné prekvapenie. A oči

začaly sa jej blyšťať túhou po ďalších krásnych divoch . . .

— Hovoríte vážne?

— Nakoľko to blázon len uhádne!

— Tak kde? . . .

— V poli, na krížnej ceste pod horičkou.

— Prídem, ale nesmiete ma odsúdiť. Azda vám sverím príčinu svojho rozhodnutia.

Mäkko, ako posmelenie tomu, kto sa bez príčiny bojí, dotkol som sa jej ramena:

— Kde sa sami neodsudzujeme, neobávajme sa odsúdenia iných. Po druhé: ja neodsudzujem nikdy deti. Deti túžiace po hre. Ináče poznaniu tej príčiny budem sa veľmi tešiť, ako vôbec každému novorozlúštenému taju.

Odišiel som. To bolo ráno. Bývala mi v ceste a ja som jej bol práve blahoželať k meninám. Izba sviežich kvetov plná . . . Tak sladko mi bolo, ako by som bol vzal ich vôňu so sebou; ona ma opája.

Toto ráno a večer boly spojené s vencom krásnych dúm a nálad. Celá nádherná sieť pradená z kúdele márnotratnosti blázna.

Pod večer šiel som do poľa. Tak, ako by som bol za niekoľko hodín uväznené túhy vypustil na slobodu! S holou hlavou kráčal som poľnou cestou. Raž zrelá, kde-tu už v krížoch. Kde-tu podkášali a poľom niesol sa krásny spev. Posledný riadok jednej štrófy znie mi dlhšie v hlave ako žaloba horúcich sŕdc. A od juhu sťahujú sa hrozivé mračná, ako mystický príkaz zimnične pracovať.

Pri vysokej a zlatožltej raži zazrel som ju. V bielych šatách zdala sa mi takou krásnou! Vopred myslím na jej ľanový vlas, na belasé oči, ako ľanový kvet, a náhlim sa, chtiac jej azda tiež ešte pred dažďom podať trochu útechy, aby ovenčila ňou svoje srdce alebo sviazala ju v duši. Možno tiež v nejaký trápny kríž . . .

S jej tvári víta ma smútok vinných . . .

Ale vnútri hreje ma víno bláznov a ním trochu opojený zdravil som ju vesele.

— Tu uprostred týchto spevavých žencov sožnime i my radosť chvíle!

S jej tvári už žiari na mňa detský krásny smiech.

— Veď ja som len tak ušla, — vyhovára sa nevinne. — U nás slávia dnes moje meniny. Sídu sa čochvíľa hostia.

Zahľadela sa, potom dodala ľútostive:

— Ale myslela som, že vám musím aspoň povedať, aby ste nečakali.

— Ja nečakám, ja vždy idem. Vedie ma drahý pud bláznov, ktorí nevšímajú si výroku prísne múdrych.

Vzdychla ľahunkým vzdychom, ktorý podobal sa tichému zašumeniu kvetov.

„Dobre je vám. Ja verím. Dnes prvý raz tak túžila som niekde isť. Prešla som záhumním a tento kúsok poľa, a tak zvláštne voľne sa cítim, akoby som veľmi ďaleko bola nechala všetko za sebou a veľmi sa sblížila s ďalekým, ďalekým krajom krásy . . .“

Neviem, ale tak sa mi zasnilo, akoby som na belasej hladine mora videl miznúť čln . . . Biele,

dmúce sa vetridlá ... dušu bielokrýdlu alebo jej túhu, čo letí do kraja vybájeného, kde rozvije sa v skutok ...

Zatúžil som chytiť sa tej duše a riekol som jej melancholiou takého človeka, ktorý vyprevádza:

— I život náš má svoje dejiny. V nich odohrávajú sa pohanské časy i kresťanstvo ... Doba objavení ... Renaissance a akiste i boľševizmus ... A zdá sa mi, že vy vstupujete práve do doby objavení ...

Prišiel mi na um jej ranný, zádumčivý pohľad a tak sa mi zdalo, že už i ním hľadala obrysy neznámych krajov ... S paluby osudu, ktorého kormidlo v tejto chvíli ja chytal som do rúk ... Ja chcel som ju viesť ku brehom nového sveta.

— Áno. Raz príde chvíľa; v nej prekvapí nás tušenie nových vecí ... Stále cítime, že niečo, nám ešte neznáme, jestvuje pred nami. Do myšlienok pletú sa nám hmlisté obrysy tajov ... A navštevujú nás, ako jarné sny ... A zvú nás ... Však zvú? ... A my nahodile blúdime k šťastiu alebo k nešťastiu. Často sa stáva, že kým zakotvíme niekde, umrie nám najkrajší sen ... Tá mystická sila, čo nás hnala ...? Nemôžeme sa viacej hnúť ... Nemôžeme sosbierať ani len pár ruží na hrob ... Zato však tí, ktorí v žití svojom vynašli si vlastný kompas, dôjdu k cieľu a stanú sa šťastnými odhaľovateľmi ...“

Pozrela na mňa s obdivom, ako by bola cítila, že ja ten kompas mám. Potom zamyslela sa smutne za chvíľku ... Azda nad nešťastím, že kým niekto

nemôže sosbierať pár ruží na hrob svojho sna, inému v záhrade skrahnú najkrajšie, ktoré pestoval na privítanie nedošlého hosťa . . .

— No jednako je pekné, posmeľoval som ju ďalej, — isť na cestu tak, ako vy teraz. Za svetom, ktorý náš pud už blízko cíti . . . Bojíme sa, ale tušená krása láka . . . A cez desive krásne búrky nášho vnútorného mora, alebo hladko, pri úplnom tichu citových vánkov dôjdeme . . . A vykríkneme s radosťou: Svet šťastia! I vidíme, že bohatstvo jeho prevyšuje Eldorádo . . . A radosti naše nedali by sme za kalifornické zlato, ani za klenoty Aztekov . . . Veríte mi?"

Krásnym zrakom svojich očú ďakovala bláznovi, ktorý položil ruku na kormidlo jej žitia . . . Takto kärovať a tak márnotratne hodnotiť citové dary ozaj len blázni uhádnu.

— Verím — dodal som. — Lebo náladu, ktorá ako najopojnejšie z vín sladko krotí v nás žížeň, nemožno hodnotiť podľa denného kursu . . . Jej hodnota je podmienkou jemnej akosti života . . .

Ani sme nezbadali, ako zatmela sa čiernym smútkom tvár neba. Živly rozhnevaly sa silným hrmením a pustil sa prudký dážď.

— Bože, zmokneme!

Zvrtli sme sa a náhlili nazad po ceste. Ja rozprával som jej letkom:

— Zvláštna je na pr. zvyčaj mornárov. Tí pri objavení príjemnej veci pomenujú svoju radosť vždy istým výrazom: Ó, Amerika! A tam dolu, na juhu, tak milo mi bolo počuť tento výraz storáz denne . . .

Lebo to značilo byť svedkom sto blízkych radostí...

Dobehli sme k smutnému cintorínu. A dážď stal sa ešte prudkejším. Neďaleko cesty v cintoríne stála krypta.

— Schovajme sa za chvíľku!

Cvalom bežali sme k nej. Ona bystro, ani srnka, skočila pod strechu a vykríkla:

— Amerika!

Šaty premokly na nej. Cez mokrý, biely batist bolo vídať jej krásne, ružové ramená. Trochu sa triasla... tak, ako tie drobné kvety na hroboch...

Pritiahol som ju k sebe a bozkal. Bolo ticho. Len dážď padal. A pred nami medzi smutnými vŕbami stál kríž...

— Zabudli ste povedať „Amerika“, — poznamenal som so smiechom.

Trasúc nahla sa bližšie ku mne a mlčala. Ale oči upreté nadol, ako keby boly písaly do trávy nejakým lúčom: „oh, to bolo viac!“

A ja nechal som ju ticho obdivovať kúzelný kraj, ktorý bozkom mojím objavil som v jej citovom svete.

Len po dlhšej chvíli spýtal som sa jej ticho:

— Povedali ste, že mi zradíte, čo vás sem viedlo.

Zdvihla na mňa oči.

— Sveriť vám úlohu blázna v hre rozveselenia môjho života.

Jej odpoveď prichodila mi tak, ako keď máme zvláštne peknú ružu, a chceme ju niekomu dať.

A čakáme, kým poprosí ju sám, aby sme mu ju potom s radosťou podali... Prehodila mi ruky cez plecia a bozkala ma. Nebol to bozk ľúbezný, — bol to bozk vďaky. Božechráň ho poškvrniť myšlienkou vyrástlou s ihravej krvi...

Potom vyskočila ani srnka zpod strechy do mokrej trávy.

— Ja musím isť. S Bohom!

Dážď ešte mrholil. Ona utekala cez cintorín. Potom dolu vŕškom k záhradám. A o krátku chvíľu zmizla v záhumných dvierkach ich záhrady.

Ja zadumal som sa za chvíľu trocha smutne, a pozrel som na kríž. Som márnotratníkom svojej lásky. Svedka nemám, ale tvrdím, že chcel som iba dať... Dať zadarmo tomu, kto postráda... a dať toľko, čo neškodí... Ale odpusť, ak i ja falšujem tú lásku, ktorú si Ty hlásal, a ktorá i dnes chybuje nám väčšmi, nežli všetko zlato kalifornických prameňov...

Potom pohol som sa i ja. S holou hlavou. Dážď kropil ma mäkko.

— My vieme okrášliť chvíle. My vieme objavovať radosti... My sme plní darov. Ja dal som so štedrosťou blázna, a dostal, hľa, vďačný bozk... A cítim, že s ním dala mi i ona posvätnú dumu do duše...

Sišiel som dolu vŕškom a prišiel do mesta. Zdalo sa, že plávam v sladkých náladách. A na kormidle žitia svojho cítim nežnú rúčku neviného decka...

Mnoho ráz sme kormidelníkmi žitia iných, a iní sú žitia nášho. Prenajatí niekdy na dlhé cesty,

niekdy iba na člnové vychádzky pred prístavom čarokrásne ligotajúcim. Či nemáme dbať, aby sme i s osudom iného vyhli melčinám, a istejšie doplávali k objaveniu hľadanej radosti . . .

Na ľavej strane ulice, v dome ešte s temnými oknami niekto pekne hrá . . . Akkordy rozletujú sa šerom a doliehajú ku mne ako buditelia sladkých snov . . . Prečo nehráte takto večer mnohí, aby ste rozveselili trúchliacich, ktorí opustene idú šerými uliciami? Kto môže, nech rozveseľuje, aby sme sa radovali! Samotári, ktorí chodíte v sebe neznámymi darmi, neste ich na výmenu iným, trpiacim na nedostatok šťastia. V izbách so žiaľmi uzavretí volajte k šťastiu osebe putujúcich . . . Hádam vo vás spoznajú svoj prístav a spasia vaše žiale! Nevyhýbajte si! . . . A nedajte sa terrorom pripútnať k mreži, cez ktorú s túhou hľadíte na život . . . Vo vlnení ľudskom tisíc prajných príhod k šťastným výmenám vašich skrytých darov! . . . Neposlúchajte slepo slová prísne múdrych, ktorí nedovedú odkryť toľko šťastia, ako blázon jedným bozkom!

Tie šťastné ruky hrajú, a ja idem tichšie, a tóny, ktoré sa ženú za mnou, rozpletajú mi ponosné myšlienky v radosť. A na pravo uzriem osvietený dom. Tu je ona doma. Pozriem na okná. V jednej izbe hlasná vrava hostí . . . Tu slávia jej meniny. Druhý oblok otvorený. Iba priezračná záclona. Za ňou kolíše sa tieň. Zastanem. To je ona. Stojí pred zrkadlom. Na ňom mnoho kvetov. Priblížim sa . . . Tak krásne vypätá napráva si vlasy. A oči

jej žiaria. Vidím. A pri pohľade na ňu cítim, že je šťastná, tak, akoby hlasne spievala o tom... Plná je darom mojím... Bohatstvom a klenotmi, donesenými z vychádzky do duševných svetov, mnou objavených... A srdce jej iste — veď to skoro čujem — radosťou bije... doňho city vracajú sa s bohatou obnôškou, ako včely s lúk... Ona v zrkadle obdivuje krásu svojho šťastia. A teraz zanesie ju medzi svojich hostí a okúzli ich ňou... Vstúpi medzi nich, ako z nového sveta vrátivší sa vysťahovalec s darmi veľkých hodnôt, a obdarí ich...

Je krásna v čarokrážoch svojho šťastia!

V duši vzal som si jej šťastný obraz, a bol som rád, že dal som niekomu na meniny taký vzácny dar, ktorého radostný dojem bol krásnym darom mojím...

MENINY TÚHY.

Zabávali sa traja. Ich zábava blížila sa ku koncu. Jeden s radosťou vystreľoval zátky šampaňského. Druhý sa utešene a bezbožne smial . . . A tretí skríkol, ako na duši ranený:

— Dosť!

— Neteší ma už toto šialenstvo, — žaloval smutne. — Zvuky jeho dochodia mi k duši, ako ku väzňovi.

A slovo malo moc.

Zatichli všetci, ako v chráme. Pokorne sklonil hlavu každý nad svoj pohár. Nejaká posvätná myšlienka vynorila sa im z rozpustilej nálady, ako biela hroziaca päsť a bila im do svedomia. Taký revolučný bol jej úder . . . V niektorej myšlienke zahalené je kus divotvorného božstva, ako by ňou vstúpila do nás ľútosť, hľadajúca vždy viny na oplakávanie . . . Ako čarovný lampášik posvieti do tmy duše . . . a vidia oči, ktoré nevidely . . .

I títo traja pri zablesknutí podobnej myšlienky uzreli biedu vlastných duší a počuli nad ňou nárek lepšieho svedomia . . . Hľa, chvejú sa ich rty, ako tajný sprievod myšlienkových žalmov:

— Naše duše nie sú z drahého kovu . . . Hrdzavejú . . . Smy, Pane, hrdzu s našich duší . . .

A vyhŕkly im slzy z rozsmútených očú ... A tiekly rozžialenou tvárou. Slzy takého zvláštneho lesku! Pred chvíľou boly žhavou náladou ... Tá oslepovala, ako žiarne slnce. Teraz vlaží a kalí lesk očú a kanie tvárou v horúcich kvapkách ... A neviditeľne premieňa sa zas ... Kto vie, či nenajdú jej znova, ako slasť — možno na rubinových perách ženských ...

Najzaľúbenejšiemu vyhŕkly najprv. Potom pozrel druhý naňho a plakal i on. A tretí inštinktívne cítil, že dvaja plačú a premenil sa i jeho žiaľ v slzy ... A slzami, ako svätenou vodou kajania posviacali sami seba ...

Stíchly i rozdivené tóny hudby. Tak razom upadla v svojom takte, ako keď smejúce sa pery nečakane vzdychnú ... A zdalo sa, že hudba — impuls mnohých márnotratností — činí tiež pokánie. Pobožne a ticho zavznela melódia „Ave Maria“, ako adorácia duší zvelebujúcich symbol ľaliový ...

Primáš nahol sa k tomu, ktorý najroztúženejšie smútil. V cigánskych očiach zajagal sa mu tekúci smútok. Basista kľakol na kolená, a pritisnúc k sebe nástroj, vylúdil z neho najúprimnejší tón svojho žiaľu. A cymbalista boľavým a rozsmúteným čelom padol na cymbal ... Struny zaplakaly ... Sťa by posvätným hlaholom oltárneho zvonca ... A bytnosti ustrnuly v pokornom smútku, ako by sa v tú chvíľu poklonily v ních duše pred objavením božského divu ... A najkrajšia melódia tejto chvíle bolo ticho.

Len obsluhovači smiali sa na strane, ako neveriaci...

Nad nemou skupinou v hrubých vlnách plával dym. Cez dym svietila lampa, ako v mystérium zahalené oko milosti.

Potom pomaly zdvihol hlavu ten, ktorý najviac smútil. Siahol za pohárom, akoby na znamenie, že odpustil niečo sám sebe. Ale pritiahnúc ho k ústam, zabolelo ho srdce znovu tak prenikave, že stisol v hrsti pohár, ktorý praskol a želaná útecha zmizla mu z nálady, ako vôňa, ktorou oveje nás niekdy za chvíľočku potulný van . . .

— Mária! — zaplakal a znovu sklonil hlavu tak ľahunko, akoby do neviditeľných rúk toho mena . . .

A hudba odpovedala na výkrik nežným pohladkaním duše. Ozvala sa i sústrasť jedného z priateľov. Začiatočného márnotratníka:

— Či je dnes azda výročie nejakého zatajeného smútku? Jaroboj . . . — On zádumčive hľadel za chvíľu, potom riekol:

— Slávim meniny . . .

Nastalo ticho, splodené mlčanlivým udivením všetkých . . .

— Meniny mojej túhy.

— Tak, bravo! Meniny, to je veselá chvíľa!

Utíšil ho smutným gestom.

— Tieto meniny nie sú veselou chvíľou. Ja slávim ich elegický . . . Veď najkrajšie meno mojej túhy je smútok . . .

Z hlasu vyznieval mu pošmúrny tón. Hľadeli nemo naňho. Úplne zatíchla i hudba, ako chór pred začatím kázne. A on hovoril im o neznámej túhe, za ktorú sám seba márnotratne rozdáva v obeť . . .

Hovoril, ako by mu pomocou, vinom zavineného citového prílivu, odplával z duše tam dávno zakotvený žiaľ.

— Od rána žitia svojho plával som týmto žitia morom, plným záhadných nálad . . . A miloval to veľké tajomstvo, že vždy niečo chcem. Však znáte, chlapci, to vlkodlakstvo v sebe? Však? . . . Nasýtiť ho, je i vašou najväčšou starosťou. Otrockým príkazom: „musíš!" Lebo veď sme otrokmi toho vnútorného vlkodlaka. Tými sme! A víťazmi sú tí, ktorí nechajú ho v sebe zahynúť hladom! Ktorí ho nesýtia, čo ako ryčí . . . Štyridsaťdňovým pôstom na púšti, — ďaleko od žhavého dychu hriešnych veľtrhov . . . A odsotia diablov, núkajúcich im ich zisky . . . To sú praví nasledovatelia Krista a sú svätí! Im patrí socha, symbolizujúca najheroickejšie víťazstvo nad najväčším drakom . . .

Pozrel na priateľov a bol rád, že videl im v tvárach pobožný cit.

— Ja však nie som z tých, — pokračoval. — Kedysi pred poludním života, keď stupňovala sa žhavosť vnútorného centra, prebudila sa vo mne jedna z najtajnejších túh . . . Túha krásna a divá . . . Túha bez mena a bez konca-kraja. Vedel som, že chcem moc, — ale nevedel určite čo, a tak bavil som sa šťastne a krvopotne všeličím. Cítil som, že chcem dôjsť niekde, — ale neuhádol kde a išiel som všade so slepou radosťou... Ona dala pružnosť môjmu kroku. Vedel som, že musím sa sýtiť niečím, — ale nevedel čím, a sýtil som sa nejednou živou krásou . . . Ten vlkodlak pohltol i biele ho-

lubice... Tak jemne lákal ma každý deň života, ako vôňa neznámych kvetov. A nahnúc sa ku tisícim, hľadal som jú, že azda ona... Nie, — moja túha bola tým jemným hladom za všetkým, čo ocítil ten večne lačný smysel. A lákala ma tak hrave exotickou alejou života vždy hlbšie do tajuplných húštin. Ah, bolo to krásne vinobranie! Rozkošné oberačky pohanských radostí... Ó krásne... A potom dosť!... V tej aleji stretol som sa s mojou živou túhou... S jej telom. A cítil som, ako by všetok môj hlad, odetý v najkrajšiu poeziu duše razom začal bažiť za ním... Za živým obrazom mojej túhy:... Dievča!... A vtedy pokrstil som svoju túhu najväčším smútkom — menom ženským... Menom Mária...

Zatíchol. Posledné slovo znelo, ako na konci modlitby tíško vyslovené „Ameň".

— Mária? — zopakovali priatelia a oči naplnily sa im razom zbožným plesaním. Rozvila sa pred nimi ďaleká-široká biela túha, ako rozvité ľaliové pole. On pokračoval:

— Myslel som, že bude matkou môjho vykúpenia... Alebo jediným, večným pokrmom môjho hladu... A radoval som sa! A slávil tak nádherné krstenie, v ňom túha moja dostala najkrajšie meno... Za ním skučí srdce moje... A darmo... Túhe dal som meno a kríž!

V tom poslednom vzdychu chvel sa tragický bôľ. Bôľ za ztratou akýchsi nevýslovných mámivých cenností...

— Ten kríž nosím v duši... A chystám sa

ďaleko na púšť života, že azda tam, štyridsaťdňovým pôstom vykúpim vlastnú dušu . . . Lenže mi je ešte veľmi ľúto za voľnosťou, čo zavrhol ten krst...

Chápali. Veľký a nemý bol ich smútok. On pošmúrne zamyslený žaloval sa ďalej; ako ten, kto následkom nemých tragedií lúči sa s vlastným šťastím . . .

— Musím ďalej . . . Veď viem, že každý môj cit i každá nálada je iba otrokom matky-túhy, ktorej dal som ženské meno. Ostatne všetko čo rodí sa vo mne, prijíma ten krst . . . A prijíma ten kríž. Ten kríž je erbom môjho duševného sveta. Kde niekdy každá rudá nálada bola plamennou, vatrou pohanských bohoslužieb . . .

Priatelia pozreli naňho, akoby zastrašení prísnosťou toho nového erbu . . . On však smierne dodal:

— Nesmúťte! I ja rozsmútim sa len zavše, keď postraší ma vízia veľkého pôstu . . . Ináčej viem, že je to úloha z najväčších. Je to láska, ktorou kým bdiem nad šťastím iných, zabúdam na svoje! A to je pravé! Je to svätý diktát milovať niekoho, ktorý tisíc rozkošných žížní premení nám v jednu posvätnú . . . Vykradne nám radosť zo života a neprestáva dávať povinnosti: . . . Milovať niekoho väčšmi, ako seba samého!

Do týchto slov, ako by sa bola zachytila duša začiatočného márnotratníka. Rozžali sa mu oči. Tak cítil, že mu nimi vysviacajú túhy. A hľadel na priateľa, ako na kňaza, ktorý vykonáva svätý obrad mystickej viery. Vysviaca veriacich: márnotratníkov,

hazárdnikov, bláznov a hriešnych. Prečo nemenuje patrónom a svätým márnotratného syna? Márnotratnosť! To je to! Ten svätý stupeň. — Viac milovať iného, ako seba samého . . . Tá nádherná vášeň! . . . Dokonalá.

Hodil sa k nemu a objal ho.

— Kto je Bohu milší? Ten, čo zviacnásobnil sdedené majetky, či ten, čo ich utratí márnotratne? Človek-farizej, ktorý vyhrá každý process života a či človek-hrešnik, ktorý každý prehrá? . . . Život neni kostol, — život je veľtrh . . . Nie modlitby, lež kúpno-predajné smluvy spasia, kde vždy musí byť jeden oklamaný . . . Z veľtrhu farizei a dravci, svážajú do komôr . . . Ich duše podobné sú nespravedlivým zákonníkom . . . Márnotratníci prázdni odchádzajú . . . kým rozdajú svoje, iným nesoberú ani za nechet . . . A ich duše sú, ako modlitebné knižky, plné krásnych žalmov . . .

Nik neodpovedal. Bolo ticho a bolo pozde. Lampa dohárala, v kaviarni množily sa tiene, ako v chráme, kde v pozdnej hodine nočnej malá skupina fanatikov odbavuje zakázané večerne . . . Iba von na blízkom nádraží ozýval sa hluk, dochádzajúci z veľtrhu života. Vlaky pískaly a odchádzaly . . . Zas bolo počuť, ako odporným rachotom dobehol iný . . .

Mlčali. Len tretí priateľ — začiatočný básnik a milovník večného mieru už dosť opojený vonnou nemritou, zdvihol ruku k cigáňom a riekol:

— Povolaní Ste tiež spojovať hudbou to, čo je rozštvané slovom. Niekde ďaleko v budúcich

vekoch mali by sme sa sísť všetci z celého sveta... A Vaša hudba zdá sa mi tiež, ako predčasná pozvánka na to...

Zatíchol. Na vchode kaviarne roztvorily sa záclony a vkročily dve dámy. Zastaly. Jedna, ako potulné dobro, druhá, ako potulná radosť a krásna. Plná života. Sťa by bola oživotvorujúcim šťastím dýchla do vnútra, radostným zadivením zachveli sa chlapci...

Obsluhovač utekal im oproti. A radostným za blesknutím vítalo ich niekoľko mužských očú...

Jaroboj sa zachvel, akoby bol na prijatie nejakeho krásneho zjavenia roztváral celú svoju dušu a zašeptal:

— Mária! — V očiach trblietal mu skvúci dôkàz toho, že miluje ju väčšmi, ako seba samého. Srdce skypelo mu radosťou. Zdalo sa mu, že je znova prostred nádherne rozvitej aleje života, kde zatieňuje všetky pôvaby živý obraz jeho krásne-divej túhy. — Ten kynie mu tak milo...

Bol by sa vsnil do najbujnejšej krásy, no prebúdzaly ho hlasy:

— ... Raňajším vlakom chceme domov...

Díval sa. Obsluhovač poklonil sa dámam a viedol ich ďalej. Mária hľadela akousi detskou naivitou na čudnú spoločnosť. Smutný pozdrav Jaroboja vrátila tak, ako by mu chcela dať cítiť, že dáva mu viac, ako on jej... On sprevádzal ju zbožným zrakom veriaceho kým nezmizla, potom zahľadel sa šťastne do dymu...

— Smútiš? — dotkol sa ho priateľ.

— Nepoznáš ma, — zasmial sa. — Ja dušou milujem. Pomysli si na to, akoby sa, osudom najväčšmi zkúšanej žene za vrúcnej modlitby zjavila Matka Božia a upevnila ju proti nápadom tunajších márností vo viere večnosti, — tak i ja — jej zjavením som posilnený ... Šťastný, kto verí a má bohyňu, — hoc i na zemi ... Veriť v silnejšom a mocnejšom nad nami ... Oh ... A postiť sa ... len postiť ...

Vyvrátil sa a oprel hlavu o rameno cigáňa ...

Tu ozval sa básnik:

— Povedal som spojujte hudbou ...

Jaroboj vykríkol:

— Vy priatelia žiaľu a radosti! Ticho, aby nerušili Ste sen ...

Chlapcom rozosmialy sa oči radosťou a v zadymenej kaviarni ozvala sa krásna pieseň slovenská, akoby vypradená zo žiaľu ujarmených ... Potom divá. Jeden sa znova začal smiať. Druhý vystrelil zátok sviežej fľaše šampanského vína. A tretí skríkol, ako pod novým úderom:

— Dosť.

Vstal a objímal ich.

— S Bohom! Idem na ďalekú púšť. Pôstom usmrtiť túhu ... Jej krásne meno bude menom mŕtveho sna!

A išiel odhodlaným krokom do tmavej noci ...

A hore nad kaviarňou v temnej izbe hotela, kde akoby diaľkou už na jemno precedené doliehaly tóny tej hudby, slzilo jedno krásne dieťa. Snúbenica človeka, ktorému bol život veľtrhom ... A

práve v tej chvíli začala silnejšie túžiť za chrámom života, kde nekupčia dravé rozumy, ale plesajú srdcia pri hudbe márnotratných a posvätných nálad . . .

OČI.

Kolembáme sa na vlnách žitia a nevieme k čomu ... Z hry zemských amorettov k ostrovu nútených prác, — a naopak: zo zálivu ťažkých strádaní k prebytkom nádherných hostín. Ony sýtia večných blúdiacich dedičného hladu sladkým nápojom, do ktorého osud — náš veľký alchimista — neviditeľne primiecháva nám zárod nových žiaľov. A tak ideme zas k ekuatoru bôľa žhavostí... Niekedy ideme k cieľu určenému vlastným predsavzatím a ostaneme stáť pri nepredvídanej méte. Nedôjdeme ta, kde by sme chceli... Niekedy radi by sme ostať a ideme ďalej k bodom neslýchaným, ako tajným prúdom strkané čiastky ľudského vlnobitia na nesmiernom oceáne života, nad ktorým vanie všetko pohybujúca energia vesmíra a kolembá ho napred večnou dráhou bez omegy a alfy ...

I ja som šiel tak nudne, mysliac, že idem pod tlakom mozgového príkazu k suchým povinnostiam, netušiac, že nejaká tajná, nijakým ľudským smyslom nepociteľná vlnka kolembá ma sťa v konvoi mysticizmom osudu zahalených radostí ...

Sedel som v rýchliku a počúval monotónny klepot

kolies. Zdal sa mi byť neprestajným opakovaním jednej bizarnej vety. Veta bola zhudobnením mojej momentánnej nálady a nejakým čudným hlasom nepretržite opakovala sa mi v celej bytnosti ako hudba morbidných vášní... Pritom díval som sa oknom, ako valila sa mi pred očima mohutná rieka rozličných vlnastých farieb...

V kupé bol som sám a túžil som. A keď túžba moja dosiahla vrchola, ktorým hraničí so začiatkom pominutia, tu vkročilo dnu mladé dievča. Z jedného videnia známy mi továrnik predstavil nás a odobral sa... Vlak pohol, ja obzrel som si živý obraz svojej túhy a zaplesal: Žena! Vyhnanie z raja spoločne s tebou nie je vyhnanstvom. Všade je raj, kde ty láskou ľúbaš a úsmevom zlátiš!

Zo srdca prameňov vyvrely nové tóny a rozkolovaly sa mi v krvi celým telom. Kupé, ktoré bolo pred chvíľou úzkym obmedzením mojich túžob, stalo sa vítane ohradením javišťom krásnej úlohy. Úlohy duševného baníka pred dolmi zlatých radostí. Tie radosti tušil som skryte pod rozkošným úsmevom devy. Žiaril, ako zlatom odrážaný lúč. Bol som vždy rád potápačom v ženskej kráse. Prenikal jej na dno a niektorými vylovenými skvostmi okrášľoval svoje vlastné žitie a pretváral ho v kráľovstvo rozpomienok... Sbierať ojedinelé drahocennosti z bohatsva a krás ženského sveta a z naučenia v legendy svitých rozpomienok pochopiť nádherné doplnenie nášho žitia ženou, — bolo vždy mojím obľúbeným úsilím! A teraz so stupňovanou náruživosťou chystal som sa ponoriť

v hĺbku nových tajností, sťa v nejakú svätyňu krásy alebo v nový raj!

Bola ozaj módne krásna podľa môjho najnovšieho, samobytného vkusu. Čierna a plná, ako puk v najbujnešom stupni pred rozvitím. A také niečo nerozvité napína zvedavosť a neobyčajným rozdráždením hrá nám na strunách nervového komplexu áriu lahodných tónov... V očiach svietila jej veselá túžba za radosťou. Ich pohľad pod hustým závojom metal sa divo sem a tam, ako chytený lúč. V perách rozpaľovala sa jej do žhava krv...

— Kto ťa len poslal, kto ťa len poslal, — opakovaly kolesá už cele inú vetu...

Vzájomne povedali sme si niečo všedného, ale akoby vzájomne pochopiac, že tým medzi naše krásovyznanie staviame španielskú stenu, zatíchli sme. Ja díval som sa oknom a rozoberal na novo jej niektoré slová. Frivolne, položartom odznely, ale mne sa zdalo, že sú pravým vzorcom lučebného sostavenia jej krvi a pomocou tohoto vzorca hľadal som jej inštinktné vzťahy k niektorým formám využitkovania života. A v tomto skúmaní odkryl som lahodnú predzvesť o blížení sa nádherného bozku!

— Idem skladať druhú štátnu zkúšku, — hovorila radosťou mladej juristky... Onedlho budem samopriekopníčkou svojho žitia... Pochopte, kapitán! To je rozkošné! Môcť si nadobudnúť rovného práva na požívanie všetkého, čo si vy mužskí tak radi pre seba monopolizujete...

Tak decky ešte a rozpustile znel jej štebot. Výrazom „monopol mužských" dala mi myslieť na pramene zakázaných krás, ktoré iba odvážlivé sily navštevujú v nepreskúmaných ešte pralesoch života...

Díval som sa na ňu a hľadal najposvätnejšiu cestu k nej... — Milovník krásy, ktorý blíži sa k nej nevhodným spôsobom, stáva sa jej rúhačom, — myslel som si...

Rýchlik hnal sa napred divým dychom. Ona pohodlne sediac v mäkom sedadle posiela, svoj zrak von do priestoru roztečených farieb už polo zatemnených. A mne bolo za tým zrakom ľúto. Cítil som sa byť i ním ukrátený... Zrak krásneho dievčaťa, ktorý letí do diaľky a vylupuje z nej záhadnú ilustráciu vlastných túh... A tá ilustrácia ostáva nám neviditeľnou... Ó, ako uzrieť záhadne odzrkadľujúce sa obrazy ženských tajností? Hľadám... A cítim ako by sa pomocou tvorivej sily vlastných myšlienok vždy hlbšie púšťal do čarovnej studne ženskej duše...

Obdivoval som ju dlhšie, až pomaly, ako by môj zrak obracal jej tvár, pozrela na mňa akýmsi krásnym lyrickým odleskom. Za chvíľu nepohli sme okom ani ústami. Potom však sťa by sa bol ten lyrický odlesk premenil v jemný hlas, ozvala sa:

— Prečo sa tak dívate na mňa?

Bez rozmyslenia som odvetil:

— Lebo oči moje milujú všetko, čo je krásné... A čo je špatné, na to hľadia, ako do tmy. V tme sklopia sa, aby nazreli do architektúry duševného

sveta. Tak viem, tma zastiera pred očima vonkajší svet, ale vnútornému svetu je východom slnca ... Verte! Je to nádherná láska, milovať jedine očima ... A mohutná. Ňou tak v makrokozme, ako v mikrokozme nachodíme najviac predmetov na milovanie ...

Pozrela na mňa tak nadšene, akoby ma v tú chvíľu i ona začala milovať svojimi očima. A to i duševnými, — niektorou myšlienkou objavený pôvab môjho mikrokozmu.

A ja pokračoval som s radosťou už milovaného muža: — Zato milujem i ja bez dotknutia, lebo myslím, je to láska najkrajšieho štýlu. Človek môže milovať i so všetkými piatymi smysly, lenže to je hnusný vír. Milovanie niečoho, čo voniame, pijeme, ľúbame, prežívame, čo nás rozohní ohňom sebaobdarujúcim, označené je čiernou známkou sobeckosti. Takým milovaním obkrádame predmet o jeho krásu a hodnotu ... Voniaš niečo, berieš mu z vône, piješ niečo, vezmeš mu z obsahu, ľúbaš niečo, prinášaš ho o pel čistoty ... z rozkošnej chvíli koristíš, — oh, nemenujme to láskou. Je to egoistický lov smyslov a nič inšie ...

Dívala sa s nadšenosťou žiačky. Jej zrak akoby sa leskom prepadal cez belastý závoj večera niekde do diaľky.

— Áno, milovať očima, — pokračoval som. Očima, ktorých lúče svojím ľúbezným dotykom neublížia ničomu, na čo padnú. Ozaj božská vlastnosť! Pozreš na krásne dievča, — povedzme na Vás a bez toho, že by si myslel na tragikum jej

panenskosti, odmaľuješ si ho v duši a vezmeš so sebou. A tak vezmeš so sebou celú krásu podzimných dní, jóbovskú ozdobu múdrej duše niektorého starca alebo barbarskú nádheru rozorvaných vôd na oceáne bez toho, že by si i len niečím poškodil niečomu. To je božský spôsob milovania, ktorým sošľachťujeme a oplodňujeme krásou svoju dušu... A zato mal by nám byť svätým každý predmet našej lásky, na ktorý nesmeli by sme siahnuť ani rukou, ani ústami, a čo by ich rozpukala sobecká vášeň...

Vzdych vyrval sa jej z hrudi, akoby obťažený zárodom dedičného hriechu. Zamyslela sa, potom odvetila hlasom všetkým pohŕdajúcim:

— Hlúposť! Ľudia obyčajne z obsahu toho, za čím túžia a čo milujú, koristia do tých čias, kým ich to teší...

— Bohužiaľ. Ako pud vampýra, tak vedú ich krvavé sny vášne. Či možno opravdove milovať to, čo považujeme za korisť niektorej hriešnej túhy?... Keby sme sa však naučili milovať viac očima a nielen vždy túhou k sebe hrabúcou a jazykom hriešnym, to znamenalo by tešiť sa spoločnému bohatstvu sveta a neobkrádať ho na úkor iných...

Smiala sa. Už nebrala ma vážne. Zato však konkrétnou otázkou pokúsila sa premôcť ma a ostať víťaznou v tomto bezcieľnom turnaji.

— Odpusťte, kapitáne, — povedala. — Ak ste ženatý, tak nemilujete svojej ženy. Nie vám je predmetom takým... nejakým... „netýkaj

sa ma", ale obeťou, ktorú každodenne obkrádate . . .

— Nie celkom! Obkrádali by sme sa vzájomne, ale nie pre seba. Človek z tunajšieho dočasného vegetovania oddáva svoju kôtu mystickému rekvirátorovi zásob nevyčerpania nového a nového života na zemi. My povstali sme zo starých, z nás povstanú mladí. — Teda k vôli deťom. — A viem, že v nevinných očiach mojich detí uzriem najskvelejšie zrkadlenie tej čistej lásky . . . Hriech zasahuje všade len k detským očiam. Nie . . . To je sväté bydlište lásky . . .

— A naše srdcia sú bydlišťami hriešnych vašní, — odvetila ironicky a zasmiala sa tak ostro, že cítil som, akoby preťala náš dialog tým rúhavým smiechom . . . A dosvedčila i ona, že najväčším tupiteľom idealizujúcich snáh je život sám . . .

Na vonok cítil som sa byť trochu porazeným, vnútri však triumfovala mi akási nestatočnosť, opojená znovu predzvesťou krásneho hriechu . . . To dievča bude doplnkom, aký k sladkému skroteniu mojej túhy práve potrebujem . . .

Hodil som sa na mäkké operadlo a sklopil oči. Tmou, ktorá nastala v nich, nazrel som do illustrovanej knihy vlastných túh, ktorá nad mystickým varom vnútorného ohnišťa visela, ako kniha magických receptov . . . Potom pozrel som na ňu. Hruď vlnila sa jej nejakým vnútorným chvením a mne sa zdalo — fatamorgana mojich bláznivých očú, — že vidím, ako v tom vlnení blíži sa jej panenská túha mojej hriešnej oproti . . .

— Si krásna, — pomyslel som — a mňa nejaká šťastná náhoda doviedla k tebe, aby opojil sa z tvojej krásy očima i ústami.

Von bolo tma. Pred oknom sypalo sa tisíc iskier, ktoré letely s nami ako ohnivé drôty obvíjajúc celý vlak v čarovnú sieť. Vlak stenal, ako vysilený netvor a rozrušil kolom ťažké tícho tmy. I ju zastrel tmavý závoj. Ja zasnuvaný v nádherné dumy predstavoval som si ju vo fantastických scénach, ako milenku satana, bez nebeskej muky, plnú pekelnej radosti. Ale zbadajúc, ako zatmieva sa i moja vášeň, hádžuca svetlo k týmto obrazom, zdvihol som sa a rozžal gázovú lampu nad nami...

Trhla sa nevoľne, ako v nehodnom čase prebudená, keď bolo by sa jej chcelo ešte sniť a povedala:

— Nevítané svetlo ... Ako premení za chvíľu mapu bytia ... Nádherne abstraktný sad, — teraz všedné kupé. —

— U mňa však, — poznamenal som, — tomu, čo počalo škarede v nude umierať, dodalo nového začiatku ... Znova hľadím na vás láskou svojich očú ...

Neodpovedala, len v očiach rozsvietila sa jej nejaká myšlienka a za ňou i niekoľko krásnych, nevýslovných túh, ktoré ako by boly vpily do seba všetku nádheru lesku ...

Na malinkom stolíku, medzi nami postavenom, rozhodené boly kvety, cigarety a niekoľko bombonov. Siahla medzi ne rukou a bavila sa s nimi. Červené líčka bledly jej na chvíľku, akoby pod

dojmom kapitulujúcej myšlienky: „Buď zdrav' Život, ja poddávam sa ti!“ ... Na tvári zdriemal jej víťazný smútok, ako mysterium panenstva. Ten po oplodnení mojej duše túhou, dráždil ma, ako svodné jablko hriechu... Díval som sa na tú malú rúčku, sťa na nejaký práve od úst odňatý, čarovný pohár, z ktorého srdce pilo žhavú rozkoš a zachcelo sa mi znova pritiahnuť ho k perám. I zohol som sa nad ňu chvejne a zľúbal vrúcnym bozkom. A do varu mojich bezladných vášní vlial som ním essencie akéhosi šľachetného šťastia ...

Zrakom, ktorý zatmel sa jej v očiach za chvíľku, sladko zmrazila divý výhonok mladého hriechu, za to však, po akomsi novom zavlnení môjho vnútra, myšlienkami prenikal som ďalej v exotické záhrady krásnych prehrešení ...

— Všetko, čo ste predtým povedali, boly kamenné frázy, — povedala. Stala a vyhla sa von oknom. V azúrovom poli blúdil mesiac a rozlieval striebro ...

Vstal som i ja.

— Áno, frázy sú večne kamenné a život je večne živý ... A čo je život? Pudovým pohonom stále hnané túženie za čím najvyberanejším pokrmom všetkých smyslov ...

Nahol som sa jej tesno nad vlasy a ľúbal v nich opojnú vôňu aromatických bylín. Doliehala mi na nervy, ako opium. Cez ohnivú sieť iskier hľadiac do magickej diaľky, zdalo sa mi, ako čo by sa roztvárala opona pred zelenkasto-striebristým vchodom do kráľovstva nebies ...

Po dlhšej chvíli dotkol som sa ľahunko jej ramena. Sadla si oproti a oprúc oči na zem, kazateľsky povedala:

— Oči sú najväčším podnecovateľom každého previnenia. V nich musíme hľadať počatie mnohých skutkov, i počatie zla. Tak myslím, oči obliekajú v nás každú túhu a sú prvým, psychologickým dotykom na baroskope vnútorných pohybov a rozhodnutí. Nemyslíme na to, ako nevedome hypnotizujú nás vlastné oči . . . Počatie vášho bozku nemôžem hľadať inde, ako v prvom pohľade, ktorý hodili ste na mňa, lebo vnútro človeka plné je bacilov rozličných chcení, ktoré dorastajú pod termom lúčov očú . . .

— Áno! Uznám všetko, dieťa cenných vedomostí, — pretrhol som ju, — len zdvihnite na mňa i vy svoj tmavohnedý zrak, by uzrel som v ňom i ja počiatok ešte bezmennej radosti!

Pozrela na mňa úsmevom plným útechy. V očiach smiala sa jej krásna myšlienka, akoby triumf nad korisťou niektorého smyslu.

— Nie sú posvätené ani moje oči. Radšej mám veniec radostí okolo srdca svitý, ako veniec z tŕňa.

S jemným výrazom tvári, ako by bola prosila o odpustenie, že vyriekla tú vetu. Potom ticho ďalej:

— Známe dvojakú krásu: šľachetnú a jedovatú. Prvá povznáša, druhá otravuje . . . A i jed tej druhej krásy očima preniká do nás . . . Ako sladko omámujúce víno . . . Oh, moje hriešne, otrávené oči!

To už nebol vzdych, ale výkrik slávy. Ňou opo-

jená vystrela proti mne chvejúcu ruku. Cele zbožne, ako k prijatiu prvej milosti života a povedala:

— Tak mece sa vo mne jedna túha, ako motýľ, ktorý by rád sadol na vaše obledlé pery . . .

Akýsi celý zmäknutý v elastickú hmotu, tak nežne zopäl som ju v náruč a pritisol k ústam, ako živý kvet z olympických záhrad . . . Zlatoplavá žiara lampy a striebro mesiaca obsypalo nás, sťa priezračný, jagavý dym nejakú stelesnenú antickú modlitbu . . .

Najkrajším pokračovaním tejto modlitby bolo šíre ticho . . .

— — — — — — — — — — —

A pred Wilsonovým nádražím zachytil ju ľudský prúd iným smerom. Kým ja rád by som bol išiel s ňou, ostal som stáť, ako zakotvený. A kým ona rada by bola zakotviť na dlhšie v mojej blízkosti, išla ďalej a ztratila sa mi vo večnom vlnobytí, ako na obzore morskom zmiznutý čln spevu a radostí . . .

„TVOJA ŽENA."

Priateľovi, ktorý sa žení.

Je isté, že ťažko znášame ťarchy, naložené nám životom, ale keď vyschýňa v nás vlastný zdroj myšlienkových útech, len vtedy ešte stáva sa to znášanie opravdove ťažkým ... Raz tiež dospel som ku veľkej chudobe duševných radostí a veselostí. Postrádal som ich tak ťažko ... Ťažšie, ako hocčo iné. A vtedy nečakane a anonymne vyhľadala ma jedna cudzia radosť. Dostal som list krátkeho obsahu: „Príď! s dušou naladenou na okrášlenie chvíľ, čaká ťa Tvoja žena.“

— Teda výpomocná akcia? A príhodná! — Cudzia duša ponúka svoje bohatstvo mojej schudobnelej, vytrovenej duši ...

Zamyslel som sa.

— Tvoja žena... Moja? Ale ktorá? — Už trochu s oživeným záujmom skúmal som duševné pozostalosti dávnych čias. Písmo neznáme už i v pamäti. Roztratil sa a vybledol jeho samobytný ráz v množstve iných, známych rukopisov. Už bledé a žiaľmi zaviate stopy viedly k rozpomienkam ešte bledším. Ako vo voľáky sňahom zaviaty sad ... Ako hľadať v ňom dávne kvety šťastia? Ich mŕtvu vôňu alebo

aj len tie zaviate korene? Korene? — Tie najdem!... Veď dostal som nejeden taký bozk, ktorý mi pustil korene do srdca... Tie žily vo mne do nedávna... Len ohriať dušu jarným citom a...“

Von kvitlo leto a ja som trúchlil. Rudé oblaky letely za teplom zapadajúceho slnka zpoza Tlstej, ako veľké, fantastické kvety, plávajúce v zbarvenom mori vlastnej vône... Letely k holiam, aby ich ovenčily plamenným kvietím. Úpätie zastreté je modrým závojom a na vrchole slnca žiariace lúče, ako odblesk zlatej koruny... Oh, taká krásna je tá korunačná paráda našich hôľ! A v doline spev letného večera, ako hymna korunačná, — ako súladný tlkot sŕdc všetkého živého, — prekypujúci radosťou bytia... Len jeden disakkord! — Smutný tlkot môjho srdca... Tak trápne to cítim a hľadám radosť... A vyzývam v duši všetko mŕtve... Vstaňte chvíle vonné k ovenčeniu mojej duše krásou! Kde ste? — Tam vstáva jedna a letí s vencom... A plesá s výkrikom oživotvorenia: „Tvoja žena!“... A už ju poznám a zachvejem sa šťastím: „To si Ty?“

A odpúšťam sám sebe... Chorý som a hľadám radosť. Prečo, keď chorobu znášam, nemal by som si želať i kúsok radosti? Hľa, jak radostiplne víta všetko tú noc a ona sa spúšťa, ako tmavé prikrývadlo, zastierajúce pol zemegule v radostné snenie... Len mňa nezastiera. Ja som chorý a bojím sa noci... A prečo by nemohol hľadať liek?... A prečo neužiť z neho dve-tri kvapky, aby ukojil som v sebe boľavý nerv?...

Choroba robí nás po istú mieru deťmi, — duševná choroba čudákmi, bláznami. A ja tiež stal som sa deckom a či bláznom a tomu primeranou túhou želal som si ten liek . . . A namyslel som si, — ten liek je tá žena, čo ma zvala . . . Uzdraví ma svojou dušou, na okrášlenie chvíľ naladenou!... Len pár kvapôček z nej! . . . A nastane ten mysticko-chemický process šťastia . . . Oj, áno! — bude pekne, keď ja takýto v celej duši smutný prídem ta a ona nahne sa nadomňa, ako ošetrovateľka tých, ktorých diabol na duši pokrvavil... Bude pekne, keď ja chorobným pessimizmom skalím melódiu žitia a ona z duše bohatých ohňov precedí na ňu svojho veselého libretta zlatý prach. Ovinie život v pozlátku . . . Ja budem detský, plačlivý a ona materinsky shovievavá . . . A potom pozre na mňa zrakom sviežozaľúbených očí a povie: Na ohni srdca môjho vareným nápojom liečila som mnohých. — Narkotizuj sa ním a choď a ver hoc i v príchode nových májových pobožností... A pôjdem . . . A pekne bude vrátiť sa zdravému a myslieť na narkózu ženskú, ktorá premieňa barvy života a odhaľuje nové nápisy starých smerov . . . Smer je vždy starý, ale uzrieť nový nápis znamená, isť ďalej radostne . . . Oh, ako mízerne, podle nás klame ten život! . . .

Vzduch bol plný dráždivých tušení. To bolo v predvečer sviatku Petra Pavla. Pole nôtilo. Z diaľky kradmo doliehala ko mne voľáka tlumená ozvena dávnych záletov . . . A, Bože, čo inšie? — Rozhodol som sa prijať to pozvanie . . . Prijať a isť . . . Isť

chorý na výlet ďaleko za hory, za doly života k prameňom osviežujúcich vôd . . .

Na druhý deň ráno odišiel som z domu. Vlak niesol ma zelenou horou. Hustokrásnou a tajnou, ako osud. Nad ňou lesklý blankyt, akoby tiež naladený k okrášleniu chvíľ ľuďom na zemi.

A došiel som . . .

Prijala ma tak krásne. Nie dľa programmu. So srdcom! Ako by sa mi neviditeľne celá hrnula do náručia. Nemo a hlboko nahol som sa jej k ruke. S voľákym šťastným pocitom, akoby som sa dotkol nádoby čarovného lieku. Bola celá biela. Biele črievičky také drobné. A vo mne jasaly myšlienky:

— Ak Ti je i duša taká pekná a biela . . .

Stála v takých nežných rozpakoch uprostred trocha podozrive na rudo dekorovaného salónu. Tiež nemo. A ja tak rád mám bezslovné vítanie sa dvoch túžbyplných duší . . .

— Zvali Ste ma láskave, a ja prišiel som hneď za rána, tak, ako chodíme do obľúbených záhrad...

Tešila sa mojim slovám bez ozveny, stisnutá voľákym krásnym, všetko potlačujúcim citom, ako mladé zaľúbené dievča.

— Vtedy, keď nie ústa túžia po záhadnom ovocí, ale voľačo inšie v nás za novou barvou, za novou chuťou chvíle, dní, života . . . Ja, pravda, hľadám kvet liečivý, lebo som chorý.

— O, odpusťte tú pošetilosť, — prehovorila konečne omlúvavým tónom. — Tak nešťastne mi to na um prišlo . . .

— Veľmi šťastne, milostivá, — poznamenal som.

— Ozaj? Viete, tak trápne som čakala, či ozaj prídete. No, hrozný žart. — Potom trochu tlmeným tónom doznala: — Ale som i podstúpila. Nespala som temer celú noc.

Povedala to tak naivne, mimovoľne, že nemohol som pochybovať o tom, že vyznáva pravdu. No, jednako bol to voľáky nepríjemný zvukový dotyk. Vedieť o niekom, že má prísť ráno a čakať ho už večer, prezradzuje veľké bohatstvo vášne.

— Učinila ste mi milé prekvapenie . . . To ma zelektrizovalo.

Zasmiala sa. No, mne zdalo sa predsa, akoby nie celkom si známi, trochu predpojate hľadeli sme na seba. Čas odcudzil i nás, ako odcudzuje často i to, čo malo si ostať večne verné. Zato však zvíťazil vo mne môj starý zvyk, uplatňovať všade, kde len možné, čo najúprimnejšieho priateľstva spôsoby.

Sadli sme si jeden proti druhému do foteľov. Ja poznamenal som, únavou človeka chorobne všetkým možným nasýteného; ačpráve už začínal som pomaly cítiť voľáky príjemný hlad za niečim:

— Som chorý. A viem, že nebolo by to prospešné môjmu záhadnému kataru, keby som nedal všetkému úprimný výraz. Falošnosť mi vždy škodila . . . Ty ma predsa poznáš, drahá? . . . No, nerobme faxne . . .

Zrak, plný rozžiarujúcej sa radosti hodila na mňa, sťa by voľáku záhadnú iskru vnútornej vatry. Iskru, ktorá mala zapáliť i vo mne tie výbušné látky, ktoré nestrovily ešte žiadne ľúbostné explosie . . . No, zhasla bez účinku . . .

— Som chorý a prišiel som k tebe, ako do záhrady. A zato chcem, aby všetko, čo mi povieš, bolo malebné, tiché a vonné. Aby usnulo telo v pokoji a ožil duch ... A pri radovánke nášho stretnutia hostený bol jedine on ...

Zamyslela sa zase s trochu cudzím výrazom v tvári, a neuhádla pridať k mojim slovám súladného tónu...

— A teraz ľahnem si pohodlne, dovolíš, sem na mäkkú pohovku. A ty vrav a spytuj sa ma, či nie mi je život klietkou, zlatou hoc, ale bez sviežeho lísťa. Spytuj sa len a nečakaj odpovedi. Mám rád mnoho detských otázok a nemo púšťam za nimi myšlienky do letu. Niektorá snáď dôjde do záhrady tej ...

Vypil som kalištek chartreusu a zapáliac si cigarettu, vystrel som sa pohodlne hore hlavou.

— Tak predstavoval som si, že takto budem ležať celý čas a ty nahneš sa nadomňa nežne a ošetrovaním tvojej k okrášleniu chvíľ naladenej duše, uzdravíš dušu moju ...

Sadla si ko mne a chytila mi náružive ruku. To stisnutie prichodilo mi, ako môjmu zdraviu neprospešný elektrický dotyk. Z očú hrozila jej voľáka čudná výstraha tomu, kto prekračuje hranice žartu...

— Oh, Bože! — striasla hlavou a vypäla ju nahor tak krásne. Čierne vlasy, to kúzlo dravých samíc, i hruď i zrak ohnivých očú zachvely sa jej tak, akoby od nejakej vnútornej explosie.

— Ja čakala som ťa takou žhavou láskou! Už dávno. A od toho času, čo odoslala som ti ten list, čakala som ťa každú chvíľu, ako voľáke vy-

kúpenie z toho sladkého trýznenia mojich túh . . . Celú noc nezažmúrila som oka a rozmýšľala o tom, ako ťa bozkať, aby si znovu prišiel . . . Ó, prečo si chorý?! . . .

Nahla sa nadomňa voľákym hladným výrazom krvožrúta a bozkala ma vášnive na ústa . . . A tu cítil som neomylne, že sa môj chorobný stav zhoršil o pár stupňov. No, miesto zvyklej horúčky erotických chvíľ, nastalo až trápne klesnutie mojej vnútornej temperatúry . . . A zvedel som všetko . . . Zvedel som i to, že miesto do želanej záhrady, zablúdil som do ženského budoáru, preplneného sýtou vôňou krvavých snení . . .

— Prečo si chorý? — opakovala sklamane, docela neschopná oddať sa úlohe sprievodkyne v duševnej turistike . . .

Bolo zrejmé, že sklamala sa ona a sklamal som sa i ja. A považujúc každé slovo za mizerný prostriedok falsifikovania drahých citov, mlčal som . . . A mlčala i ona . . . A to ticho bolo príšernou dissonanciou škály našich nálad . . .

Potom, chcejúc aspoň zo zdvorilosti zachrániť situáciu, prosil som ju, aby hrala. Hrala z Wagnera. S takou barbarskou náruživosťou. Takým zavýjajúcim paroxizmom ozýval sa nárek Tristanov. A mne zdal sa byť ozvenou jej vášne. Nejakým zhudobnením jej vlastného sklamania . . . Tam ho vbila drobnými prštekami do klávesov . . .

Lúčili sme sa, ako takí, ktorí sa vo voľákom citovom súboji vzájomne poranili a dávajú si ruky . . .

— Odpusť! Nemala si písať, že čakáš ma dušou

k okrášleniu chvíľ naladenou, ale k okrášleniu chvíľ rozohneným srdcom a či krvou ... No, jednako. Potešme sa ... Veď tak márnive pekná bola tá cesta k tebe ... A akiste i to tvoje očakávanie ... Hja, darmo! To je klamlivé a jedine potešujúce lákanie k označeným bodom prísneho zákona ...

Bozkal som jej ľahúnko bielu, mäkkú ruku, v ktorej tiež vibroval trpký pocit sklamania a odišiel som ...

Už hustou tmou ma niesol vlak nazpäť. A na nebi plávaly mračná, akoby k zatieneniu chvíľ ľuďom na zemi ... A mňa bolela moja náladová rana väčšmi, ako predtým. Je hrozné, keď sa človek i v tom, za posledný považovanom lieku sklame a ovláda ho znovu odporný pocit chorobnej sýtosti ... Duša, akoby ešte vzpínala svoje neviditeľné ramená za niečím ... Ale to vzpínanie je mdlé, ošklive oneskorené a biedne marné ... A v myšlienkach, ako predsmrtná mátoha, zjaví sa nám obraz tisícich pomýlených krokov, hlúpych objatí a samovražedlných bozkov ... Život zneje, ako nešťastne pochopený zázrak. Na krvavé a slzavé úroky daná malinká pôžička lacných radostí — úžerne drahá a — žobrácky malá ...

Pod strechu svojho domu vstúpil som tak vandrovnícky smutne, ako by som chcel dobrotivú domácu paniu iba o nocľach poprosiť. Cítil som sa, ako by som práve v túto chvíľu splácal životu nejakú hroznú krvavú daň. Za prázdny luxus ...

Išiel som rovno do detskej. Za hlasom. Slzavé oči mojej ženy povedaly mi to najsmutnejšie a predsa

najdrahšie „vítaj“. Cítil som, ako by mi jej slzy rovno do duše kvapkaly.

Stála utrápená nad detskou postieľkou a hlas zaplakal jej tragickým bôľom matky-ženy:

— Je chorý. — Oči uprela na mňa o pomoc a slzila ticho nad postieľkou, kde boľavým hlasom plakala všetka radosť jej života. A vtedy som cítil, ako šťastne zasiahla mi táto radosť do srdca. V ňom zasmiala sa zbožne svätá túha . . .

— Nechaj ma s ním. I ja som chorý, a chorí sa snáď lepšie rozumejú.

Bozkal som ju a vyprevadil do druhej izby.

— Upokoj sa, drahá . . .

Vrátiac sa k synovi, nahol som sa k nemu a bozkal rozpálené líčko. Radosťou zavýskal vždy, keď ma zazrel, ale teraz leží, akoby jeho smutné očká ničoho nevidely . . . Bozkal som ho znovu a tu mal som pocit, že sa modlím . . . Modlím vrúcne po nejakom omylom spáchanom hriechu . . .

A priamo žížnil som urobiť niečo dobrého. A vedel som, že skrotenie tejto žížne znamená toľko, ako opojiť sa novou náladou . . . Okúsiť novú chuť života . . .

Sadol som si na stoličku ku postieľke. A začal som spievať rozličné piesne. Zväčša bôľne. Vždy tichšie, až hľa — zatíchol i syn. Ako by ho boly tie tiché vlnôčky pospájaných melodií preniesly z bôľu do pokojného spánku. Hľa, ako pekne spí. A nebolí ho nič. Horúcu tváričku ovieva mu už jemné krýdelce sna . . . A ešte niečo. Mojím smutným spevom liečil som i seba. Vyspieval som tú

chorobu z duše. S chvíle na chvíľu zostalo jej menej. A spieval som ďalej. Vždy tichšie. A chytal som sa tých tajných krýdel každej melodie a letel s' nimi, akoby v ätere nálad. Tých krásnych, zhustených chvíľ z môjho manželstva... Nálada je dušou zažitých skutkov. A ríšou týchto zvečnelých duší letel som do záhrady krásnej... Do tej želanej záhrady, tichej, exoticky malebnej a vonnej... A spatril som, ako z voľákej rozkvitnutej húštiny bielych ruží a oleandru vystúpila žena. Spevom zdravila kvety a ľúbala ich okom... A rukou zachytila priestor a vetry, ktoré maly sfúknuť ich zlatý pel...

A kráčala ko mne, a ja nejakým tajným vnútorným zrakom uzrel som v nej prameň nevyčerpateľných krás... Spievala, a to vždy novú variaciu... Tak nežne lahodnú... Smiala sa ustavične a smiech jej nadobúdal vždy akéhosi nového prifarbenia. Nad každým kvetom, kde zastala, zablyslo jej v očiach nové svetlo... Akoby odlesk duševných drahocenností, ktoré sťa by bola myšlienkami prehŕňala v sebe... A každý kvet usmieval sa na ňu... A teraz som cítil, ako sa premieňa moja nálada vo veľkú purpurovú ružu, ktorej som ja stopkou. Ružu purpurovú so smutne ovislou hlávkou, voniacu hrobom a zarosenú krvou... A žena tá blížila sa k nej... A nahýňa sa nado mňa... A razom pocítim silný dotyk... Dotyk čarovne žhavý, čo prebúdza mŕtvych a zakliatych... A strhnem sa! Čo je?...

Otvoril som oči a práve vtedy precítil som

šťastne, že rozvil sa mi vnútri cele nový náladový puk a napĺňa ma novou májovou vôňou . . .

A predo mnou stála moja vlastná žena. A hľadela na mňa sťa by sa jej bola rozžala v očiach fakľa novej lásky a novej krásy. A prihovorila sa mi tak nežne, ako kvetu:

— Kým si spal, načúvala som Tvojmu ťažkému dychu . . . Si chorý? Poď . . . Pozrel som na ňu a skutočne ten zvláštny lesk jej očú pripomínal mi legendu svätej Lucie . . . I moja žena mala kedysi krásne oči. Ale žiaľmi a slzami obetovala mne ich lesk. A teraz vidím ich plné novou, oslňujúcou krásou . . .

A prichodí mi na um jedna veta zo života svätých: „Mnohé zázraky činí Boh skrze ženy."

A verím. Hľa nový zázrak. Žena ukladá ma ako svojho s kríža sňatého syna. A každým nežným slovom cítim, že mi balsamuje dušu a mastí voňavými olejmi celý život . . . A tu vidím v nej Máriu. Tu poznávam v nej svoju vlastnú matku . . . A vzpomeniem si, oh, koľko ráz bola si mi ňou! . . .

Zas priloží mi svoju mäkkú bielu ruku na rozpálené čelo. A mimovoľne, sťa by na vyššiu vôľu, zjavia sa mi rozpomienky na horúčkové scény z boja so životom. A chcem spočítať, koľko ráz bola mi svätou Veronikou . . . Utierajúcou pot s môjho čela . . . Koľko ráz? . . .

A počúvam. Sedí pri mne a hovorí mi krásne veci, ktoré prichodia mi, ako svätá pravda. Koľko ráz neveril som v ňu . . . A teraz? Teraz chápem tak jasne každý prízvuk. A vzpomínam na to časté,

neomýlne hlásanie tejto pravdy ... Hľa, tá bola povolaná súladne vyrovnávať kontrasty ... Keby som bol býval vždy i ja jej prívržencom ... Ale ... A tu zase myslím na čudnú historiu detstva svätej Brigity a obdivujem zplna svoju ženu ... A začínam sa hanbiť sám seba ...

A kým ona hovorí mi ďalej, ja v svedomí vlastnom uznávam úprimne: „Tvoja žena?“ ... Už viem. Ja mám na svete len jednu, a to je moja vlastná žena. To je ošetrovateľka náladovej záhrady mojej duše ..., to je ten pravý liek ...

Áno. Partnerkou je mi v hre, otrokyňou v službách a sväticou každého opravdového sviatku môjho žitia ... V jej zásterke životom skúpo dané omrvinky so stolov bohatstva premenia sa na ruže ... A ich je naša vôňa ...

A vzdychám: Ó Bože! daj mi len mnoho takých šťastných chvíľ, keď toto nahliadam ... A cítiac nejakú pálčivú povinnosť, uznať to krásne samaritánstvo a mnohozázračnosť svojej ženy, chytil som ju za tú spravodlivú ruku a povedal som jej:

— Helena! Ver mi. Dnes na akýchsi troskách tisícich pomýlených chvíľ nastala jedna chvíľa šťastná a ja inspirovaný touto chvíľou tiež šťastne soznávam, že si mi Ty, Helena, svätou!

Prišly mi na um všetky jej šľachetné, so mnou konané zázraky a cítil som sa byť šťastne k tomu oprávnený, vyhlásiť ju za svätú ...

— Nosíme v sebe neviditeľnú ríšu. A povedané je, že viacej tajov je v nej, ako mimo nej ... Má vlastné more a vlastné nebo ... A každý náš úsmev

a každá naša slza má v nej svoj zvláštny pôvod ... A v nej leží i kríž, s ktorým každý človek na tento svet príde ... Ten mystický kríž ... To dedictvo rajské ... I ja nosil som ho v duši ako večné bremeno ... Neznáme, neviditeľné, hlboko zaviate časom ... A tvoje šťastné ruky našly ho vo mne ... A na tom mieste vystavily chrám ... A v tom chráme chcem ja zvelebovať teba ...

Plakala. I mne vyhŕkly slzy ... A chvíľu túto považoval som za slávnostné posviacanie chrámu ...

Potom, kým hladila mi nežnou rukou čelo, sľúbal som jej každú slzu, a akoby hľadiac rovno do jej nesmierne veľkej a tajnej duše, formuloval som tento odkaz každému, koho sa týka:

My, ktorí namýšľame si mnohoráz, že nám niečo chybí a túžime za niečím, za predmetom novej módy, za rozmanitosťou a hľadáme na rozličných cestách života uzdravujúci liek — nerobíme dobre. Rozkošné kvapky tých rozmanitých liekov sú ako morfium, alebo ako pomaly účinkujúce jedy ... Kým ukoja na chvíľku hladujúci smysel — otrávia nám dušu ... A život náš podobný bude životu alkoholika ... Je len jeden pravý liek, a to je naša pravá žena ... A šťastný každý, kto liek ten v nej najde ... A užíva ho vždy ako nové serum na posilnenie duše ... Lebo falošné je to tvrdenie, že vyčerpaná je krása jednej duše ... Nie ... Je to nevyčerpateľná nesmiernosť, tak, ako vesmír ... Len treba vedieť ostať vždy schopným ďalšieho čerpania a napísať na prápor svojho žitia:

Extra familiam non vita est ...

MARTIN FÁBRY.

Martin Fábry žil harmonickým, pekným životom. Neraz kráčal, ako z olympických hier víťazne odchádzajúci. Prijímal vence a iné odmeny, podobne radosťou plným, zlatým kalichom. A pritom videl len jasot nadšeného sprievodu. Ten pripomínal mu niečo zo skvelej doby Periklesovej.

Závistlivého mrmotu si však nepovšimnul. Hladného škrípania rozkazožrútov. Zášť ľudí bezkrevných túh, zlosť pseudohercov, ktorým nepodarený bol každý gest, ktorí s opozdením dochádzali všade, ktorí zle ľúbali, zle milovali, zle kráčali a vždy všetko zle chápali, kuľhavých a krátkozrakých zhubcov práce a radostí darobníkov, ktorých iba na masť štopal život, — tých nechal isť stranou a veril voľákou svätou vôľou, že semeno jeho bytia pochodí so stromu Dávidovho, korení v rode kráľovskom, že je voľný a šťastný syn — človek — a že všetky práva a všetky zákony dáva si sám . . .

A popri užitočnej práci doplňal svoj život jemne rozveseľujúcimi rozmarmi.

Keď tak užil zavše toho opojného obsahu z vydobytých kalichov a octnul sa v kruhu svo-

jich apolonsky smelých ľudí, vtedy obyčajne hovorieval:

— Život je jedna nešťastne tmavá ulica. Ale keď ja idem ňou, vtedy rozžíňajú sa lampy a osvieťa ju do vidna. A ja vidím cudzieho a môžem ho obísť a poznám rodinného a toho zdravím... A vidím ten nádherný pochod vzorkových dám. A vidím všetko to, čo život na nich ukazuje, ako svoje najkrajšie. To čím nás vábi a čo nám núka... Núka za presne stanovené ceny... Berte! Tu tento rubínový bozk, tento prameň ohňa za najčistejšiu krv, tieto opálové oči, tento prameň svetla za najdrahšie slzy, túto zradu za jeden život, túto nevernú vernosť za jedno osudné sklamanie, tento žltorudý vrkoč za najkrajší hriech, túto samaritánku dám za najboľavejšiu dušu, za pekné mužské srdce, — tu, toto plakanie pod krížom... Kupujte — kričí život — dám! A dáva... A úbohí konzumenti v klamlivej tme kupujú všetko naopak. Jeden za sväté srdce kúpi dedičný hriech, druhý zas i za falošný peniaz čisto zlatú dušu. A ten úžerník-kufar sa smeje, že až niekdy srdcom kála jeho rehot...

A jeho poslucháči usmievali sa šťastne, ako by im ten rehot vôbec nebol známy.

— A preto úbohí pútnici majte sa na pozore!

Celkom flegmatickým žartom intímne dodal:

— Počujte moju metodu! Ja idem popri tom nádhernom výbere a rozsievam túhy. A čo očami rozsievam, z toho niekdy ústami žnem. Vlastné pohľady, ktoré padnú do úrodných sŕdc ženských, tie sožnem im na rtoch, ako bozky... A ktoré spŕchnu

pod nohy alebo nevzídu, za týmì mi je málokedy ľúto . . .

A smial sa. A obyčajne väčšinu chvíľ každého dňa vyprevádzal smiechom do svojej minulosti.

A tým chlapcom z užšej rodiny prikazoval i toto:

— Keď podarí sa vám, že môžete kupovať za vidna a ponúkal by sa vám najnádhernejší skvost za najlacnejšiu zradu, vtedy obráťte mu chrbát. Pri každej kúpe buďte gavaliermi a berte vždy len veci drahé . . .

A keď opadalo lísťa so stromov, Martin Fábry začal po žúroch so svojou žatvou. Dosť šťastne. Neraz, akoby celou detonáciou vnútorných radostí, zdravil i mesiac november:

— Oh, rád ťa mám, ty šťastný bozkopad!

A horúčkovú radosť jednoho dňa zapletal do druhého.

Večer šiel von. Chladný dych novembra prvý raz ostal visieť na holých haluziach stromov, ako jemný páperový rozvitok. A Martin Fábry bol plný predtuchy príjemného tepla, ktoré ho čakalo vo veselom salóne rozkošnej vdovy.

A tento krát bavil sa zas nadmieru dobre. Chlapci sbehli sa okolo neho zavše, očakávajúc s času na čas nejakú novú parolu. Poštrngal si s nimi.

— Je vám zvláštne — povedal im. — Prídeme do niektorého domu a nemôžeme sa zbaviť pocitu, že sme v chráme. Cez hodinu poobedňajšiu, keď je prázdny tá tichá neobydlenosť vyráža niečo opravdu sviatočného. A vidíme vo svojej hostiteľke

voľáku božsky nemú modlu a slová naše i myšlienky zdajú sa nám byť fragmentmi nekonečnej citovej adorácie... Inde zas, ako by sme vstúpili do orfeumu, kde samé hetäry aranžujú bosorkánske tance. A tú rúhave rozkošnú noc pomenujeme nocou krásnych, nerozhrešiteľných hriechov...

— Bavte sa, chlapci — odvrátil sa od nich a šiel ďalej cez izby do korán roztvorené. Ďaleko od izby, v ktorej sa tančilo. Plný bol nejakou mnohofarebnou náladou. Variácie cigánskej hudby doliehaly k nemu, ako k radosti volajúce výkriky...

— Ah, to je krásne! — vykríkol radosťou vo vchode jednej izby. Na pohovke pred ním sedelo mladé, zamyslené dievča. Každému milá Bohumila. So svojou najkrajšou myšlienkou schovala sa sem.

Martin Fábry priblížil sa k nej. A kým sa k nej blížil, vybrúsil v sebe dravý úmysel do ostra.

— Tak silne som cítil tam dnu nejakú nevedomú prítomnosť niečoho a teraz ma šťastne prekvapily city, že ste to boli vy...

Zdvihla naňho oči plné rozkošnou únavou. Krásne mu pozrela do tvári. A Martin Fábry si pomyslel: Život je tmavá ulica, ale tieto žhavé oči akoby práve teraz vrhaly na ňu najkrajšie lúče...

— Nemyslel som s určitosťou na vás, len tak som šiel, cítiac, že ma niečo volá. Priznajte sa, mne najväčšmi milá Bohumila, neboly to azda vaše túhy?

A ona, výlučne sebe k vôli, priznala sa so šarmantnou nedbanlivosťou:

— Myslela som na vás.

Čit! Martin Fábry, ten šťastný bozkožrút, nahol sa k nej a bozkal voňavé ústa, ktoré uhádly vyrieknuť niečo tak žensky krásneho. Potom odbehol, ako dravec s ukoristenou obeťou. A ona cítila, že dala niekomu zo svojej krvi mnoho ohňa, zo srdca mnoho lásky, s rtov mnoho slasti a z celej svojej ženskej bytnosti kvapku jedu.

A účinok toho záhadného jedu čoskoro bolo vidieť. Martin Fábry vrátil sa s nejakou farebnou konfúziou v duši. Oči mu horely, túžily a zo šťastného víru myšlienok ozývalo sa často nejaké hlasné, bláznivé solo: „Keď nám ten život šampaňské nastolí, každú túhu bozkom hojí — a celý svet rudo horí . . .“ Na striebornej tácni doniesol dva poháre plné šumiacim vínom.

Štrngli si. Bohumila, hľadiac mu rozkošne bodľavým zrakom do očú, tíško pripila:

— Aby vždy dobrými zostaly naše túhy!

A kým na dúštek vyprázdnila pohár, nevládala ich viac chrániť. Sama od seba, nútená tak bláznive krásnou vášňou, vrhla sa mu do náručia. A vtedy dala mu ten najkrajší vzdych a najžhavejší bozk . . . Dlhý, bláznivý, rozumu pozbavujúci, závratne rozkošný a nešťastne-šťastný bozk . . .

A klesli na pohovku, ako so stromu najradostnejšej radosti odpadnutí . . . A boli nemí, ako by si boli popálili pery . . .

— Raz na perróne tunajšej stanice pozreli ste na mňa tak zbojnícky, a od toho času pestovala som myšlienku tohoto bozku, ako moje najtajnejšie a najmilšie bláznovstvo . . .

Martin Fábry jasal: Hľa krásna žatva môjho rozsievania bozkov! Ale v srdci cítil nejaký osudný bôľne radostný zárod. Ako by bol doňho práve zasial niekto tušenie jedine šťastlivého šťastia. A nevedel ju druhý raz bozkať a neuhádol jej povedať ničoho neskonale pekného... Len čo odišla, vtedy hodil sa na červenú pohovku, ako pokorný beduin a objal ju... A ten malý, polotemný salon nôtil... Nôtil. O tom najkrajšom šialenstve, čo my ženskou radosťou menujeme...

Týmto šialenstvom snáď najintensívnejšie opanovaný, blúdil Martin Fábry od jednej dámy ku druhej. Každej povedal niečo pekného, ale pritom už cítil to nešťastie, že všetko, čo vraví, patrí jednej žene... Že v blízkosti niektorej inej nenachodí toho bláznivého ohňa, ktorý tak ružove farbí svitanie annonýmnych radostí... A preto túžiac dodať prítomnému životu tejto lákavej farby, šiel za Bohumilou...

Flirtovalo s ním celé jej telo. Smejúce sa ústa, žiariace oči a všetko. A on, opojený rozkošným fluidom, zanôtil jej ticho do ucha nejakou z chvíľovej impressie stvorenou vlastnou melodiou:

> Ty krásna Bohumila, zajtrá prídem znovu
> do vašeho domu. —
> A prídem každý deň. —
> Ty si mi život, bozk a sväto-svätý sen!...
> ... Bláznive a nesmrteľne krásny...

Potom sa obrátil a spieval tak hlasno, že pritiahol na seba pohľad všetkých očú. A že v tejto chvíli on sa zdal byť najšťastnejším v celej spo-

ločnosti, obkľúčili ho znovu chlapci a pripili na jeho dobré zvyky.

— Hja! — hovoril im. Sú ľudia, ktorí vydobyli si od osudu akési právo na samospravovanie. To sú ľudia opravdu slobodní a zralí. Iní zas vedú tvrdý boj o postupné vydobytie autonomných práv. To je tá populárna oppozícia. A tí poslední, ktorých osud drakonicky podriaďuje svojmu absolutizmu, znamenajú tých životu poddaných úbožiakov. Tú smutnú rotu bezodmennej a nútenej práce. A zato nech je samospráva kardinálnym bodom životného programmu každého jednoho z nás... Nech žije samospráva!

Pripili. A medzi mužské ruky, vystreté do vysoka, vplietla sa jedna malá, biela rúčka.

— Bravo! — prisvedčila Bohumila príjemným hlasom. Jej rozkošne bodľavé oči uprela na Martina Fábryho a popichala jeho slabé srdce nejakým novým, horúčkove znepokojujúcim šťastím...

A že toto horúčkové znepokojovanie ostalo mu i vo víre iných dojmov akousi trvalou chorobou, Martin Fábry tak myslel, že tento život je predsa len vážny boj, a jeho najväčšou korisťou nemôže byť inšie, ako jedna podarená žena. Jeden večne šťastný bozk. Bozk, ktorý vždy a všade bez komplikovaných galíb súladne zaokrýva každú potrebu bielych radostí... Bozk, ktorý kvetnatejšou a voňavšou robí nám cestu, ktorou kráčame... Ktorý na ošklivom bojišti vykonáva ošetrovacie, dobročinné a zábavné služby... Tak mudroval odrazu Martin Fábry o živote a o bozku. A keďže smutne

konštatoval i to, že tá, na rozmanité bozky pažravá vnútorná obluda usnula v ňom v akejsi sýtosti, odhodlal sa k tomu veľkému, záverečnému zúčtovaniu všetkých svojich bozkov. A na nový bežný účet chcel preniesť len jeden. Jeden bozk stálej hodnoty, ako jedinú aktívu . . . .

O niekoľko dní v spoločnosti dosť rozihranej vyhľadal Bohumilu.

— Dúfam, že dáte mi dnes príležitosť, aby sme si mohli intímnejšie pohovoriť pri poháre vína — oslovil ju.

Voľákym frivolne ästetickým výrazom prijala jeho návrh. A Martin Fábry s radosťou, že objavil jej v tvári cele nový druh krásy, vytiahol z ľadu strieborného chladiča otvorenú fľašku a viedol ju ku salonnej súprave, stojacej v mystickom pološere súsednej izby.

Ešte kým by si boli sadli, spýtal sa jej náhlivou, chvejúcou sa vášňou:

— Povedzte Bohumila . . . ľudumilá . . . Vy každému milá, — mne najväčšmi milá, krásna Bohumila, budete mojou ženou?

A pripravoval nejaké neobyčajne krásne prijatie jej harmonickej odpovedi, ktorej bol si istý. To drahé „áno“ doplní tak šťastne jeho šťastie. A zaokryje každú pálčivú potrebu všetkých radostí . . .

Ale Bohumila sa zasmiala. Smiech jej bol nejakou víťaznou ozvenou toho rozkošného veselia, ktoré tajila v sebe. A Martin Fábry ešte pred odznením jej odpovedi musel cítiť, že mu tým rozkošne bodľavým zrakom, nečakane a veľmi poranila srdce . . .

— Nie, Martin, — odpovedala mu dosť dojímavým a vážnym tónom. — Vy ste zlatý chlapec, — opravdu „kabrňák“, ako vás vaši priatelia definujú, ale vy chcete samosprávu . . . i ja ju chcem . . . a medzi našimi samosprávami zdarná unia ťažko by bola možná . . .

Stál nepohnute, ako zahanbený lev . . . Tajné, nemé ticho . . .

— A či naivne veríte, že práve vám uhádnu poskytnúť všetku radosť jedny-jediné ústa? . . .

Martin Fábry už iste neporozumel dobre jej slovám, ale zato napriek pudovému odporu zahanbeného leva, poznamenal ešte hlasom nedbanlive úzkostlivým:

— Mám vás veľmi rád Bohumila . . . No, ale choďte . . .

Bohumila sa zasmiala. Svojim najkrajším smiechom a žartom chcela zameniť tento disakkord.

— Tak je to, že i múdri ľudia ku nešťastným bozkom blúdia . . . Poďte so mnou Martin . . .

Pohli sa . . . A v tom mystickom pološere ostala smútiť jedna nedotknutá fľaška . . .

Martin Fábry vplietol sa tak smutne do dobrej vôle tam prítomných, ako suchý konár medzi rozvité haluzie. Nepočul, nevidel. Ako umierajúci, ktorý sa s poslednou, najdrahšou myšlienkou lúči, cítil len to, že teraz ju má vlastne najväčšmi rád. Teraz, keď odsúdená je táto bláznive divá láska, zahynúť chudokrevne a bez bozkov . . . — Vy červené a vy biele bozky! — myslel Martin Fábry smutne — veď vy ste mi akousi podstatnou po-

trebou toho, aby mi každá radosť bola opravdu radosťou . . .

A za krátky čas zkúsil, že trvale kleslo obdivované ostrie jeho dobrej vôle. Začínal i samotne blúdiť poťom až do pozdného súmraku, ako by sa bol chcel schovať pred životom. Ale darmo. Na rtoch prebúdzal sa mu znovu a znovu ten záhadne večný bozk . . . A vtedy vzbúrila sa v ňom krv . . .

Zavše preklial pohľad, ktorým ho zasial, i tú chvíľu, v ktorej ho sožal. Znenávidel hnus ľúbostných túh a ošklivosť všetkých bozkov . . . Ale najčastejšie okúzľovala ho nejaká madonnicky záhadná romantika, od Bohumily dochádzajúca. A vtedy pomyslel na nezničiteľnú krásu jej tvári. A tá ho lákala . . . Napĺňala chorobnou túhou . . . A že v tej chorobnej horúčke začínal tratiť podmienky zdarného samospravovania svojho osudu, náhlil sa nejakým spôsobom rozuzliť citový uzol. Napísal jej list o láskavé prepustenie . . .

„Bohumila, Ty každému milá, mne najväčšmi milá, — nechaj ma! Prepusť ma! Lacno miluje, ľúba, žije, veselí sa tu každý galgan, len ja bojujem s tebou. Šťastie nie mi je viac šťastím, a pokoj pokojom. Prosím Ťa, zastav tento boj! Jedným vzdychom uznám svoju škaredú porážku a Tvoje víťazstvo pokorne zdravím . . . Len sa smiluj a prepusť ma zo zajatia Tvojho . . . Ja idem. A na pamiatku tu posielam Ti to najboľavejšie „jaj“ môjho sklamaného srdca a posledný, pravdivý bozk . . . Ty krásna Bohumila, Ty mne naj-

väčšmi milá! — Nechce Ťa viacej Tvoj smutný Amoroso."

Ale Martin Fábry bol teraz už predsa len dosť mizerne slabý človek na to, aby uhádol i tie najosudnejšie afféry zakončiť jedným hrdým gestom. Hneď pri odoslatí toho listu pomýšľal na nejaký zdarný obrat v pokračovaní svojej lásky. Čerta si on želal konca. Naopak. Považujúc jej celé chovanie za nejakú hravú, ochutnávajúcu taktiku, myslel, že ten list bude jej vážnou upomienkou na čím skoré doznanie pravej farby...

A s takouto nádejou hľadel sa s ňou znovu čím skorej stretnúť. To podarilo sa mu dosť chytro. Na novej domácej zábave, dosť nádherne pripravenej, sama pristavila sa pri ňom s nejakou galantnou iróniu v tvári.

— Martin, to vám nepristane. Ten list naskrze nie... Povedzte, chybí vám azda možnosť príjemnejších zábav?...

— Bohumila!... Vy, drahý pokušiteľ...

Ako odpoveď, nechala mu trochu zvonivého smiechu a prešmykla sa ďalej. Išiel za ňou. Jej rytmický pohyb, akoby sa mu bol jemne dotýkal srdca. Flirtovalo zase celé jej telo; ten pôvabný účes bohatých vlasov. A Martin Fábry, už smutný pútnik tmavej ulice života v tejto chvíli ozaj nemyslel na to, že čo by dal za ňu, keby mu ju osud tak ponúkol. Jedno osudné sklamanie za nevernú vernosť, ozdobenú tak lákavou maskou...

Bohumile pripojil sa iný gavalier. Diskretne otáčal sa okolo nej a Martin Fábry, dohoniac ju,

s dosť vysokou horúčkou povedal jej temer rozkazujúcim tónom:

— Bohumila, vy nebudete za chvíľu tančiť. Pohovoríme si . . .

Zastali pri stolíku obťaženom zákuskami a vínom. V izbe na pravo tančilo niekoľko mladých párov one-steep. Na ľavo hrali karty a dvaja-traja páni stáli o samote. Robili dojem poškodencov lásky . . .

— Zostanete? . . .

Ale Bohumila dala mu cítiť tým najdráždivejším spôsobom ženským, že jeho otázke nepripisuje nijakú dôležitosť. Vážnejším bolo jej jedno koketné štrngnutie . . .

Ich poháre narazily na seba a zazvonily. A vtedy pôvabom ženského diabla, ktorý si je výsledku svojho svodu vždy istý, zasmiala sa mu do tvári . . . Z očú sálal jej akýsi divý posmech. Zahasíňalo v nich to úprimne pekné, ženské svetlo . . . Tie oči chcú byť súmrakom toho, čo nemá súmraku. Hasnú so záhadami šťastia . . .

Pôvabne galantnou gráciou obracala hlavu k tomu gavalierovi, ktorý diskretne čakal jej na boku a ožiarila ho svojim krásnym a najprajnejším smiechom.

Potom bez slova a bez obzretia sa, s výrazom vášnivej ľahkomyseľnosti v jej bielunkom a ľahko rozkrýdľujúcom sa úbore priamo letela do tanca. A jej náružive bystrá postava rytmicky vliala sa do rozkošného taktu hudby, ako v nejaký jemne rozvlnený prúd vášne a veselosti . . .

A Martin Fábry cítil, že mu na tomto svete nikdy nič nezadraplo takými ostrými pazúrami, tak

krvave a tak deštruktívne do života, ako toto dievča . . .

Díval sa za ňou . . . Smutne a bôľne, ako bez ošetrovania zanechaný poškodenec lásky . . . Tančí. V tom elegantne peknom a trochu satanicky pokušujúcom chlapcovi našla diskrétneho sprievodcu svojich elastických pohybov. Jej biela rúčka na jeho čiernom fraku žiari, ako najzaľúbenejšie plastické objatie. Hlavičku a rozkošný profil krúti súladne s anticky graciósnym prehybovaním tela. A na tom čarokrásnom ženskom tele pribýva záhadného nymbu. Razom premení sa celý tanec v plastickú radosť. A Martin Fábry cíti, že sa tam už plameňom chytá krv. Telo mení sa v nejaký zriedkave kúzelný obsah poezie. Úchvatne výmluvný. A tu predstavuje sa to najzávratnejšie odvetvie umenia, kypiac bezprostredne z tela a z krvi . . . Nôti biely úbor . . . Z jemného pohybu a chvenia vyrážajú sa záhadné rímy . . . A telo, každému neverne-vernej, krásnej Bohumily vlní sa, ako najkrajšie motívy plastickej symfonie . . .

Martin Fábry dychčal. Videl, ako sa tratia všetky pravidlá tancu a uplatňuje sa nevídane báječný produkt svojrázneho kultu. Jedno telo neviditeľným kolovaním krvi priťahuje druhé v nejaké mnohonásobné objímanie. A týmto objímaním prelieva sa horúčka z jedného tela do druhého . . .

Dosť! Razom cítil, že ten pohybujúci sa biely úbor premieňa sa na žiariace svetlo, do ktorého nemožno viacej hľadieť. Oči naplnily sa mu malomocným hnevom a smútkom. A Martin Fábry cítil,

že proti tomuto útoku neni dostatočne ozbrojený. Pomaly odvrátil oči od Bohumily a pozrel smutne do pohára, v ktorom horela žltá tekutina.

— Touto tekutinou umŕtvim ju v sebe. Spolu i s pamiatkou jej zlého bozku.

Ale pamiatka toho zlého bozku sa mu vysmiala. Prenasledovala ho... Opusteným a nepodareným krokom kráčal ku skupine poškodencov lásky.

— Tu som to prehral!... Tú moju samosprávu... Dal som ju, ako odškodné za jeden zle sožatý bozk... Nešťastne zlý bozk!

Domáca pani, vtipná a plaché zábavy milujúca, uzrúc ho, ako neobyčajne opusteného, pribehla k nemu.

— Môj drahý Martin — úfam sa, že nepresídlite sa na stále k týmto pánom?...

Ale Martin Fábry i na túto štedrú milotu nepodarene odpovedal.

— Už i u vás mi je všetko cudzie...

Sadol si. Okolo neho zomierala hudba... A tu nečakane, ako by bol našiel sám seba... Svoju ztratenú vnútornú silu... Nejaký poetický smútok, ako harmonické pokračovanie niekdajšieho šťastia — nie rmútil, ale — tešil ho už jemne. A Martin Fábry bol rád. Objavil v sebe najväčšie šťastie, že mu je vlastne i smútok len radostným pôžitkom... Krištalisovanou radosťou... A tú chvíľu, v ktorej to cítil, záhadne bozkávalo ticho...

Cigáň, ktorý prestal tanečníkom hrať, uzrel svojho obľúbeného protektora a kráčal k nemu, ako hojiteľ mnohých ľúbostných smútkov. Z vlastného

popudu uhádol tú pieseň, ktorá Martinovi Fábrymu jednu celú fázu zo života posvätne drahým menom pokrstila a zakončila . . .

A vtedy, priletela k nemu Bohumila, ako okrýdlený diablik, ktorý prináša nové, svodné dary. Bola horúca a rostomile rozpustilá . . .

— Martin! Vy tratíte sily svojho víťazného mužského povedomia . . . Nie . . . Nie . . . Môj najväčšmi drahý . . . Tančila som len vám k vôli . . . Martin — chcem byť raz i vašou ženou . . . Vašou najpravdivejšou . . .

A Martin Fábry sa zase len zlostil . . . Zlostil, že zbabrala mu i jeho krásny smútok . . . Naštrbila biely ideál . . . Teda tak? . . .

Ale ona smiala sa mu do tvári, ako pravá žena, ktorá všetkému čo robí, dodáva nezničiteľnej krásy . . .

Ešte mu žartom zanôtila:

— Opravdový muž nie je verný tvor . . .

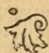
Martin Fábry, ako každý dravý muž, ktorý sa rád bozkami sýti, tešil sa jej znovu, ako osudom mu už poukázanej, ale ešte neupotrebenej radosti . . .

— Mne najväčšmi milé, útle žieňa . . . Chráň sa! . . . Pre Boha, chráň sa . . . Bozkožrúti ťa zedia . . .

Z tej veľkej lásky zostala táto úprimná upomienka a jedna mužsky silná túžba za záhadne sľúbenou svadobnou chvíľou . . .

OBSAH.

Soš. 4 **Heddy a Teddy,** od J. Hrušovského. **V zajatí,** od N-ý, 32 strán K —·80

Soš. 5. **V žatve,** od Eleny Petrovskej. **Mátoha,** od Ondreja Kalinu. **Krušná cesta**, od Vlnky, 32 strán . K —·80

Soš. 6. **Náš Ježiško,** od J. Gregora-Tajovského. **Rarášek,** od Frant Svobodovej-Goldmannovej, 32 strán K —·80

Soš. 7. **Otcovia,** od Márie Poppeovej. **Rozpomienka,** od Tripsa, 24 strán K —·80

Soš. 8. **Pod Poľanou.** od Fedora Ruppeldta. **Kamaráti,** od Eleny Petrovskej, 30 strán . . . . . K —·80

Z „Listokov". Napísal B. Nušić. Preložil V. M. Strán 26 . . . . K —·80

Zlý deň. Napísala M. Štechová. Poslovenčila O. P. — **Zabudnutý dáždnik.** Napísal Pavel A. Viktor Margueritte. Preložil F. J. ml. Strán 30 . K 1·20

Kus chleba Napísal François Coppèe. Preložil F. J. ml. — **Slávik a ruža** Napísal Oscar Wilde. Preložil J. A M. Strán 26 . . . . K 1·—

Poštou každá knižka o porto viac. Ceny za hotové vopred alebo na dobierku.